

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní**

Vliv pojistných fondů na ekonomiku státu

Bc. Zlata Páclová

**Diplomová práce
2011**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Zlata PÁCLOVÁ**
Osobní číslo: **E08914**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Vliv pojistných fondů na ekonomiku státu**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je analýza vlivu penzijních fondů na ekonomiku státu.

Diplomová práce bude obsahovat:

- charakteristiku penzijního připojištění
- analýzu hospodaření penzijních fondů a jejich vliv na kapitálový trh
- charakteristiku forem penzijního připojištění v jiných státech Evropské unie
- analýzu produktů penzijních pojišťoven a jejich převoditelnost na jiné subjekty

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

cca 50 stran

Forma zpracování diplomové práce:

tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

APF. Penzijní připojištění se státním příspěvkem. Praha: APF, 2005-2009.

BRDEK, M. Trendy v evropské sociální politice. Praha: ASPI Publishing, 2002.

KREBS, V. Sociální politika. Praha: VŠE, 1995.

MUNKOVÁ, G. Sociální politika v evropských zemích. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0780-8.

ŠREIN, Z. Mechanismy hospodářské politiky Evropské unie. Praha: VŠE, 1999. ISBN 80-7079-946-3.

Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

www.apfcr.cz

www.cssz.cz

www.mfcr.cz

www.mpsv.cz

Vedoucí diplomové práce:

prof. RNDr. Bohuslav Sekerka, CSc.

Ústav ekonomie

Datum zadání diplomové práce:

21. června 2010

Termín odevzdání diplomové práce:

6. května 2011

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 9. srpna 2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 5.5.2011

Bc. Zlata Páclová

Poděkování

Děkuji panu prof. RNDr. Bohuslavu Sekerkovi, CSc. za vedení, cenné rady a připomínky v průběhu zpracování diplomové práce.

Anotace

V diplomové práci jsem se zabývala situací soukromého pojištění a penzijního připojištění na trhu v České republice a jejich vlivu na ekonomiku státu.

V analytické části je definováno soukromé pojištění, zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a jsou popsány důvody pro pojištění. Dále jsou popsány typy důchodového pojištění a spoření ve vybraných členských státech Evropské unie a převoditelnost penzijního pojištění na jiné subjekty.

Praktická část obsahuje analýzu hospodaření pojišťoven a penzijních fondů. Součástí je statistická analýza týkající se jednotlivých penzijních fondů.

Klíčová slova: sociální zabezpečení v Evropské unii, penzijní připojištění, zákon o penzijním připojištění, zákon o pojišťovnictví, penzijní fond, životní pojištění.

Title

The Influence of Insurance Funds on the State Economy

Annotation

In the diploma thesis I dealt with the situation the private insurance and supplementary pension insurance on the market in the Czech Republic and their influence on the state economy.

In the analytical part, private insurance is defined, the Act No. 42/1994 Coll. Supplementary pension insurance with state contribution and the reasons for insurance are describe there too. Then there are described the types of pension insurance and savings in selected Member States of the European Union and the portability of pension insurance to other subjects.

The practical part includes an analysis of insurance companies and pension funds. Includes statistical analysis of the individual pension funds.

Keywords: social security in the European Union, supplementary pension insurance, the Supplementary Pension Insurance Act, the Insurance Act, pension funds, life insurance.

Obsah

ÚVOD.....	10
1 SOUKROMÉ POJIŠŤOVNICTVÍ.....	12
1.1 Pojištění a jeho členění.....	12
1.2 Životní pojištění.....	16
1.2.1 Druhy životního pojištění.....	17
1.3 Neživotní pojištění.....	19
1.3.1 Neživotní pojištění osob.....	19
2 PENZIJNÍ PŘIPOJIŠŤENÍ.....	21
2.1 Základní ustanovení penzijního připojištění.....	21
2.2 Penzijní fond.....	22
2.3 Statut a penzijní plán.....	23
2.4 Vznik a zánik penzijního připojištění.....	24
2.5 Nárok z penzijního připojištění.....	25
2.6 Příspěvky účastníků.....	26
2.7 Státní příspěvky.....	26
2.8 Hospodaření penzijního fondu.....	27
2.9 Ukončení činnosti penzijních fondů a vypořádání nároků.....	28
2.10 Dohled nad penzijními fondy.....	28
2.11 Státní dozor nad poskytováním státního příspěvku.....	29
3 DŮVODY PRO POJIŠŤENÍ.....	30
3.1 Hodnota vyplácené státní penze.....	30
3.2 Daňové výhody.....	31
3.3 Státní příspěvky.....	33
3.4 Nepříznivý demografický vývoj.....	33
4 PENZIJNÍ PŘIPOJIŠŤENÍ V ZEMÍCH EVROPSKÉ UNIE.....	35
4.1 Belgie.....	36
4.2 Česká republika.....	37
4.3 Francie.....	39
4.4 Itálie.....	40
4.5 Německo.....	40
4.6 Nizozemsko.....	42
4.7 Rakousko.....	43

4.8 Slovensko	43
4.9 Švédsko.....	44
4.10 Velká Británie.....	44
4.11 Srovnání.....	46
5 PŘEVODITELNOST NA JINÉ SUBJEKTY	47
6 HOSPODAŘENÍ POJISTNÝCH A PENZIJNÍCH FONDŮ.....	48
6.1 Česká asociace pojišťoven.....	48
6.1.1 Aktiva a finanční umístění.....	50
6.1.2 Předepsané pojistné a pojistné plnění.....	52
6.2 Asociace penzijních fondů.....	53
6.2.1 Aktiva penzijních fondů	55
6.2.2 Hospodářský výsledek.....	56
6.2.3 Vývoj počtu účastníků penzijního připojištění.....	57
6.2.4 Vývoj příspěvků účastníků	59
6.3 Statistická analýza	60
Závěr.....	63
Použitá literatura.....	66
Přílohy	68
Č. 1: Vývoj populace	68
Č. 2: Penzijní statut.....	69
Č. 3: Penzijní plán	71
Č. 4: Organizační struktura ČAP.....	75
Č. 5: Produkty pojišťoven	76
Č. 6: Organizační struktura APF ČR.....	77

Seznam tabulek

Tabulka č.1: Pojištění škodové a obnosové.....	13
Tabulka č.2: Odvětví životních pojištění.....	14
Tabulka č.3: Odvětví neživotního pojištění.....	14
Tabulka č.4: Druhy životního pojištění a jejich vlastnosti	17
Tabulka č.5: Průměrná výše důchodů	31
Tabulka č.6: Výše státního příspěvku (současné)	33
Tabulka č.7: Výše státního příspěvku (předchozí)	33
Tabulka č.8: Počet osob pobírající starobní důchod.....	34
Tabulka č.9: Porovnání důchodového věku a doplňkového pojištění v zemích Evropské unie	46
Tabulka č.10: Vývoj aktiv a finanční umístění v mil. Kč.....	51
Tabulka č.11: Hlavní druhy životního pojištění – předepsané pojištění v mil. Kč	52
Tabulka č.12: Umístění prostředků penzijních fondů v mld. Kč	56
Tabulka č.13: Počet účastníků penzijního připojištění dle věku	58
Tabulka č.14: Porovnání počtu účastníků a hospodářského výsledku	58
Tabulka č.15: Složení portfolia k 30.6.2010 (v %) a podíl na trhu podle počtu účastníků 2009.	60

Seznam grafů a schémat

Graf č.1: Vývoj průměrné výše starobních důchodů	31
Graf č.2: Vývoj technických rezerv v tis. Kč	51
Graf č.3: Vývoj předepsaného pojistného v tis. Kč.....	52
Graf č.4: Vyplacené pojistné plnění v tis. Kč.....	53
Graf č.5: Vývoj celkových aktiv v tis. Kč	55
Graf č.6: Vývoj hospodářského výsledku v tis. Kč	56
Graf č.7: Vývoj stavu rezervních fondů v tis. Kč.....	57
Graf č.8: Vývoj počtu účastníků v tis.	58
Graf č.9: Vývoj průměrného příspěvku účastníka.....	59
Graf č.10: Počet účastníků u jednotlivých fondů	61
Graf č.11: Hospodářský výsledek penzijních fondů z let 1997-2009 v tis. Kč	62
Graf č.12: Hospodářský výsledek připadající na jednoho účastníka.....	64
Schéma č.1: Průběh rizikového pojištění	15
Schéma č.2: Průběh rezervotvorného pojištění	15
Schéma č.3: Orientační schéma penzijního připojištění.....	26

ÚVOD

Cílem práce je analýza vlivu pojistných fondů na ekonomiku státu. Pod pojmem pojistné fondy si podle literatury představuji souhrnné pojmenování institucionální investor. Institucionální investor je podle Slovníku bankovníctví, pojišťovnictví a kapitálových trhů: „... investor ztělesněný velkou právníckou osobou (firma, pojišťovna, banka, penzijní fond, investiční nebo podílový fond, nadace), jež disponuje obrovským majetkem a profesionálními správci majetku...“. Tedy institucionálním investorem je osoba, spravující finanční majetek velkého rozsahu, která využívá profesionálních investičních metod, a zařezují se mezi ně otevřené a uzavřené fondy, penzijní fondy a životní pojišťovny.¹

Všechny tyto subjekty ovlivňují ekonomiku státu, neboť investice jsou součástí hrubého národního produktu (HDP).

Dále se budu hlavně zabývat penzijním připojištěním a částečně i kapitálovými a životními fondy.

Soukromé pojištění úzce souvisí s důchodovým zabezpečením, i když není zatím povinné. Soukromé pojištění zlepšuje velikost státního důchodu. Důchodové zabezpečení v průběhu let prochází mnohými změnami, které však nepřispěly k vyřešení některých problémů spojených s jeho fungováním a vývojem státu. Neexistuje přesný návod, jak by měl systém důchodového zabezpečení správně fungovat.

V současné době jsou v České republice důchody financovány ze sociálního systému založeného na průběžném financování, neboli na systému PAYGO (pay as you go). Tento systém závisí na mezigenerační solidaritě. To znamená, že aktivní občan v současné době financuje výplatu důchodů (sociální dávky) jiným neaktivním občanům a později budou jeho dávky hrazeny z příspěvků budoucích aktivních pojištěnců.

Celý systém sociálního zabezpečení nepracuje správným způsobem. Občané nejsou dostatečně motivováni, aby si prodloužili pracovní kariéru a tím i do systému přispívali delší dobu a byli odměněni vyšším důchodem, mnoho z nich spíše využívá možnosti předčasného odchodu do důchodu i za cenu snížení penze a odčerpávají ze systému dříve. Lidé jsou nemotivováni k delší pracovní činnosti i růstem věku pro odchod do důchodu. Velikost z příspěvků na důchodové pojištění z příspěvků pracujících je menší než hodnota výdajů na sociální zabezpečení. Dochází tak ke zvyšování deficitu sociálního zabezpečení, který je hrazen z daňových výnosů státního rozpočtu.

¹ MUSÍLEK, Petr. *Trhy cenných papírů*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2002. s. 359. ISBN 80-86119-55-6.

Problémem správného fungování systému není jen financování, ale i nepříznivý demografický vývoj obyvatelstva. Nedochozí k růstu předproduktivní skupiny obyvatel, která by měla přispívat do systému, ale dochází spíše k růstu poproduktivní skupiny, která systém odčerpává (způsobuje to i prodlužování délky života).²

Výplaty důchodů jsou hlavně složeny ze státních důchodů, ale od roku 1994 na základě přijatého zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, si mohou lidé spořit sami na důchod v soukromém sektoru a mohou si tak přilepšit ke státnímu důchodu o naspořené peníze. Díky dohledu státu nad penzijními fondy a legislativou, která určitým způsobem omezuje penzijní fondy hazardně investovat a nutí je připisovat účastníkům penzijního připojištění úroky z vložené částky, představuje tak jakousi jistotu k nejistému státnímu důchodu.

V analytické části diplomové práce je popsáno soukromé pojištění a jeho dělení. Podrobně je rozebrán zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění a jsou zde uvedeny důvody pro uzavírání pojištění. Je obsažen i popis vybraných důchodových pojištění ve členských státech Evropské unie a převoditelnost penzijního připojištění na jiné subjekty.

Praktická část obsahuje přehled hospodaření pojišťoven v rámci České asociace pojišťoven a penzijních fondů v Asociaci penzijních fondů, součástí je analýza vývoje počtu účastníků a výsledků hospodaření v jednotlivých penzijních fondech.

² Viz Příloha č.1: Vývoj populace.

1 SOUKROMÉ POJIŠŤOVNICTVÍ

Pojištění představuje nástroj pro přesun rizika na jinou instituci (pojišťovnu). Pomocí pojištění se snižuje celkový dopad nahodilých událostí. Pojištěním lze nahradit ztráty vzniklé při realizaci čistých rizik.

Pojištění je finanční službou, která za úplatu poskytuje pojistnou ochranu. Prostřednictvím pojištění dochází k důchodové stabilizaci ekonomických subjektů. Pojistitel se na základě smlouvy a pojistných podmínek zavazuje k tomu, že na sebe přebírá závazek, že pojištěnému poskytne pojistné plnění, nastane-li nahodilá událost.

Pojistným fondem se rozumí peněžní rezervní fond, který se tvoří a rozděluje na základě pojistné metody. Na tvorbě rezervního fondu se podílí všechny zúčastněné osoby. Příspěvky účastníků do pojistného fondu závisí na velikosti možného rizika a na předpokládané velikosti škod v důsledku realizovaných rizik.³

1.1 Pojištění a jeho členění

Pojištění je založeno na několika principech. Je to princip solidarity, podmíněné návratnosti a neadekvátní návratnosti vložených prostředků.

Princip solidarity je v tomto případě založen na tom, že zaplacené pojistné se podílí na tvorbě rezerv pojišťovny, které pak slouží ke kompenzaci nebo zmírnění následků všech u pojištěných nahodilých událostí. Návratnost prostředků je podmíněna právě vznikem nahodilých událostí. Pokud nenastane pojistná událost během trvání pojištění, tak ten, kdo do pojištění vložil finanční prostředky, je nedostane zpět ani jejich část.

Vysvětlením těchto principů může být právě pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla. Pojistník musí hradit výši sjednaného pojistného jako úplatu za poskytnutí finanční služby pojistitelem, tak se podílí na tvorbě finančních prostředků na krytí škod jiných pojistníků. V případě bezeškodného průběhu pojištění dostává pojistník bonus, slevu na pojištění, i když z pojistky nedostal žádné plnění. Opakem je „malus“ = zvýšení pojistného právě za to, že pojistník čerpá z finančních prostředků pojišťovny.⁴

³ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 2005. s. 19-20. ISBN 80-86119-92-0.

⁴ HRADEC, Milan. *Pojištění a pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2005. s. 11-12. ISBN 80-86754-48-0.

Soukromé pojištění je upraveno dvěma hlavními zákony. Prvním je zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů a druhým je zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví⁵.

Zákon o pojistné smlouvě člení soukromé pojištění na

- škodová (účelem tohoto pojištění je náhrada škody vzniklé v důsledku pojistné události) a
- obnosová (účelem je získání obnosu neboli dohodnuté finanční částky, v důsledku pojistné události ve výši nezávislé právě na vzniku a rozsahu škody).

Některá pojištění mohou být sjednána alternativně buď jako škodová nebo obnosová.

Přehled ukazuje tabulka č. 1.

Tabulka č.1: Pojištění škodové a obnosové

Pojištění může být sjednáno jako pojištění:	pouze škodové	pouze obnosové	oběma způsoby
Majetku (věci nebo souboru věcí)	ANO	X	X
Majetku (jiného než věci nebo souboru věcí)	X	X	ANO
Pojištění odpovědnosti za škodu	ANO	X	X
Právní ochrany	ANO	X	X
Úvěru a záruky (kauce)	ANO	X	X
Finančních ztrát	ANO	X	X
Úrazové	X	X	ANO
Pro případ nemoci	X	X	ANO
Životní	X	ANO	X

Pramen: HRADEC, Milan. *Pojištění a pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2005. 216 s. ISBN 80-86754-48-0.

Pojištění jako takové se podle způsobu financování dělí na:

- pojištění sociální (úhrada sociálních rizik a představuje pojištění povinné) a
- pojištění komerční (soukromé, které zahrnuje krytí rizik ekonomických subjektů v návaznosti na jejich rozhodnutí a potřeby).

Komerční pojištění se dále dělí podle druhu krytých rizik na

- pojištění životní, které kryje životní rizika (jsou to například riziko úmrtí a dožití)
- pojištění neživotní, sem patří například rizika spojená s úrazem, nemocí, požárem, odpovědností a odcizením.

Zákon o pojišťovnictví podrobně rozděluje jednotlivá odvětví pro životní a neživotní pojištění, které ukazují následující tabulky č. 2 a 3.

⁵ Tento zákon se podle § 2 nevztahuje na provádění nemocenského pojištění, důchodového pojištění, penzijního připojištění se státním příspěvkem, zaměstnaneckého penzijního pojištění, úrazového pojištění zaměstnanců a veřejného zdravotního pojištění, které jsou upraveny jinými zákony.

Tabulka č.2: Odvětví životních pojištění

1. Pojištění
 - a) pro případ smrti, pro případ dožití, pro případ dožití se stanoveného věku nebo dřívější smrti, spojených životů, s výplatou zaplaceného pojistného
 - b) důchodu
 - c) pojištění úrazu nebo nemoci jako doplňkové pojištění k pojištění
2. Stavební pojištění nebo pojištění prostředků na výživu dětí
3. Pojištění v bodě 1 a, b a v bodě 2 spojená s investičním fondem
4. Trvalé zdravotní pojištění podle směrnice 2002/83/ES upravující životní pojištění
5. Kapitalizace příspěvků hrazených příspěvateli a následné rozdělování akumulovaných aktiv mezi přeživší nebo oprávněné osoby po zemřelých
6. Umořování kapitálu založené na pojistně matematickém výpočtu, jimiž jsou přijaty závazky se stanovenou dobou trvání a ve stanovené výši
7. Správa skupinových penzijních fondů, včetně pojištění pro zachování kapitálu nebo platbu minimálního úrokového výnosu
8. pojištění týkající se délky lidského života

Pramen: Příloha č. 1 k zákonu č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví; Část A.

Tabulka č.3: Odvětví neživotního pojištění

1. úrazové pojištění – s jednorázovým plněním, s plněním povahy náhrady škody, s kombinovaným plněním, cestujících
2. pojištění nemoci – s jednorázovým plněním, s plněním povahy náhrady škody, s kombinovaným plněním, soukromé zdravotní pojištění
3. pojištění škod na pozemních dopravních prostředcích jiných než drážních vozidlech – motorových, nemotorových
4. pojištění škod na drážních vozidlech
5. pojištění škod na leteckých dopravních prostředcích
6. pojištění škod na plavidlech – říčních a průplavových, jezerních, námořních
7. pojištění přepravovaných věcí bez ohledu na použitý dopravní prostředek
8. pojištění škod na majetku jiném než v bodech 3 až 7 způsobených – požárem, výbuchem, vichřicí, přírodními živly (blesk, povodeň, záplava), jadernou energií, sesuvem nebo poklesem půdy
9. pojištění jiných škod na majetku jiném než v bodech 3 až 7 vzniklých krupobitím nebo mrazem, anebo jinými pojistnými nebezpečími (loupeží, krádeží nebo škody způsobené lesní zvěří), nejsou-li zahrnuta v bodě 8, včetně pojištění škod na hospodářských zvířatech způsobených nákazou nebo jinými pojistnými nebezpečími
10. pojištění odpovědnosti za škodu vyplývající z – provozu pozemního motorového a jeho přípojného vozidla, činnosti dopravce, provozu drážního vozidla
11. pojištění odpovědnosti za škodu vyplývající z vlastnictví nebo užití leteckého dopravního prostředku, včetně odpovědnosti dopravce
12. pojištění odpovědnosti za škodu vyplývající z vlastnictví nebo užití říčního, průplavového, jezerního nebo námořního plavidla, včetně odpovědnosti dopravce
13. všeobecné pojištění odpovědnosti za škodu mimo odvětví uvedená v bodech 10 až 12 – odpovědnost za škodu na životním prostředí, způsobenou jaderným zařízením, vadou výrobku a ostatní
14. pojištění úvěru – obecná platební neschopnost, vývozní úvěr, splátkový úvěr, hypoteční úvěr, zemědělský úvěr
15. pojištění záruky (kauce) – přímé záruky, nepřímé záruky
16. pojištění různých finančních ztrát vyplývajících – z výkonu povolání, z nedostatečného příjmu, ze špatných povětrnostních podmínek, ze ztráty zisku, ze stálých nákladů,

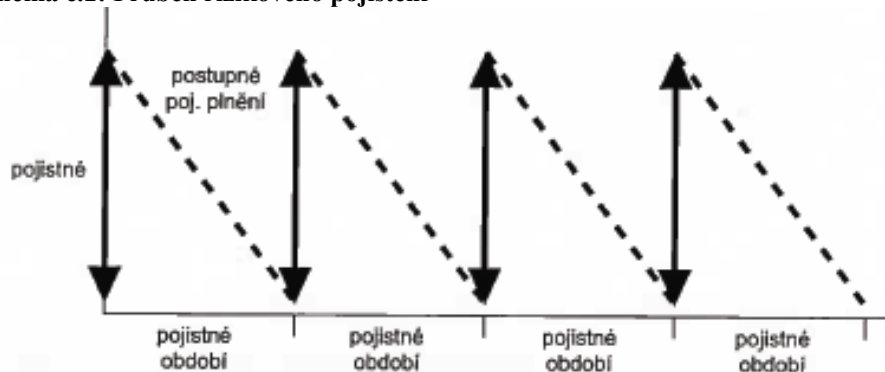
- z nepředvídaných obchodních výdajů, ze ztráty tržní hodnoty, ze ztráty pravidelného zdroje příjmu, z jiné nepřímé obchodní finanční ztráty, z ostatních finančních ztrát
17. pojištění právní ochrany
18. pojištění pomoci osobám v nouzi během cestování nebo pobytu mimo místa svého bydliště, včetně pojištění finančních ztrát bezprostředně souvisejících s cestováním

Pramen: Příloha č. 1 k zákonu č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví; Část B.

Dalším dělením pojištěním, o kterém se zmíním a určitě ne posledním, je dělení podle potřeby zajištění budoucích závazků. Ty se dělí na:

- riziková: u těchto pojištění se veškeré pojistné ihned spotřebovává a nevytváří se žádná rezerva na krytí budoucích nároků (příkladem je havarijní pojištění nebo pojištění úvěru)

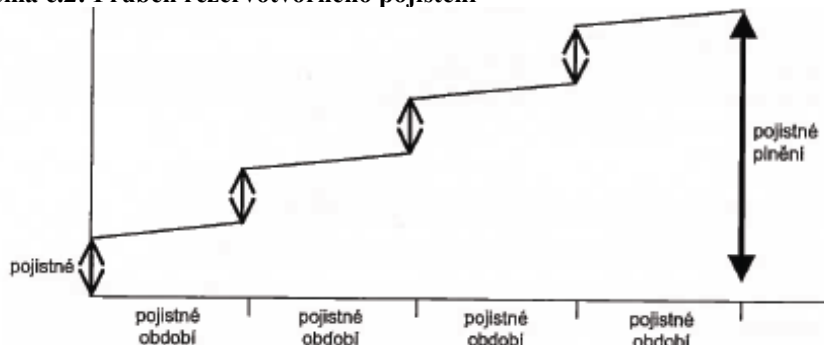
Schéma č.1: Průběh rizikového pojištění



Pramen: DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 2005. s. 30. ISBN 80-86119-92-0.

- rezervotvorná: jsou to převážně zástupci dlouhodobého pojištění, u kterých se předpokládá, že na konci pojistné smlouvy vznikne pojištěnému nárok na pojistné plnění. Část pojistného se spotřebovává na krytí rizika a část slouží jako technická rezerva ke krytí očekávaných nároků. Technická rezerva je vyplacena při dožití (u kapitálového životního pojištění), bývá často navýšena o výnosy z rezerv.⁶

Schéma č.2: Průběh rezervotvorného pojištění



Pramen: DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 2005. s. 30. ISBN 80-86119-92-0.

⁶ HRADEC, Milan. *Pojištění a pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2005. s. 101. ISBN 80-86754-48-0.

1.2 Životní pojištění

Tímto pojištěním se pojišťuje riziko smrti nebo riziko dožití, ale většinou se smlouva uzavírá na obě rizika. Dochází i ke kombinaci s více riziky, jako je pojištění úrazu nebo pojištění nemoci.

Životní pojištění představuje dlouhodobou formu pojištění. Uzavírá se nejméně na dobu pěti let, převážně se však uzavírá na deset nebo více let. Pojistník tím, že pravidelně ukládá část svého příjmu na budoucí spotřebu (do pojištění), dochází k tlumení inflační křivky. To samé se projevuje i u penzijního připojištění, u něho se však jedná o spoření na stáří.

Pojišťovny v průběhu trvání pojištění přijaté pojistné investuje do finančních instrumentů (státní dluhopisy, dluhopisy a akcie společností), finanční prostředky umísťuje do termínovaných vkladů. Životní pojištění tím, že se jedná o dlouhodobý produkt, umožňuje využít finanční prostředky pro podporu likvidity bank, realizaci investičních záměrů podniků.

Životní pojištění představuje pro státní rozpočet přínos ve formě odvedené daně ze zisků pojišťoven a ve formě srážkové daně, která se vypočítává z rozdílu mezi vyplacným pojistným plněním a přijatým pojistným.

Soukromá životní pojištění mají postavení ve třetím pilíři důchodového systému i v ČR, ale dosud rezervy z životního pojištění jsou zanedbatelnou veličinou z makroekonomického pohledu.

Při výpočtu pojistného se musí brát ohled na pojistný produkt, obchodní rozložení, strukturu provizního systému, minimální pojistné, procentní rozložení způsobu placení, strukturu odbytného, administrativní náklady a na vývoj inflace. Po tomto výpočtu je pak stanoveno bruttopojistné, které se skládá z nettopojistného a správních nákladů.

Nettopojistné (čisté pojistné) představuje kalkulovanou částku pojistného, která by pokryla pojistná plnění pojišťovny v případě pojistné události. Čisté pojistné se také skládá ze dvou částí a to ze spořicí s rizikové složky. Spořicí složka představuje pojistnou částku zvýšenou o zhodnocení garantovanou pojistitelem. Tato částka bude vytvořena do doby ukončení pojištění, pokud nenastane nepředvídaná pojistná událost. Riziková složka je připravena pro krytí případné pojistné události. Pojistitel ji vytváří z důvodu toho, že v případě tragické události by dosud naspořené prostředky nestačily na výplatu pojistné částky.

Správné náklady jsou veškeré náklady pojistitele spojené jak se založení tak s vedením pojištění⁷ a zahrnují i ziskovou přírážku.⁸

1.2.1 Druhy životního pojištění⁹

Životní pojištění se nejčastěji dělí na několik druhů, které mají různé vlastnosti, výhody a nevýhody, liší se i ve složkách pojistného. Základní rozdíl ve vlastnostech druhů životního pojištění ukazuje následující tabulka.

Tabulka č.4: Druhy životního pojištění a jejich vlastnosti

Vlastnosti	Druh životního pojištění				
	Rizikové	Kapitálové	Flexibilní	Investiční	Důchodové
Krytí rizika (smrti)	X	X	X	X	-
Tvorba kapitálové hodnoty	-	X	X	X	X
Aktivní ovlivňování výnosu	-	-	-	X	-
Garantované zhodnocení	-	X	X	-	X
Flexibilita	-	-	X	X	-
Daňová uznatelnost	-	X	X	X	X

Pramen: <http://www.finance.cz/pojisteni/informace/zivotni/druhy/>

Rizikové životní pojištění

V tomto případě se výlučně platí za to, že je účastník pojištěn na určitou částku na smrt. Pojistné je spotřebováno na krytí pojistné ochrany. Pojištění neobsahuje žádnou spořicí složku a v případě ukončení pojistky finanční prostředky patří pojišťovně. Naopak v případě úmrtí klienta dochází k výplatě pojistné částky pozůstalým.

Rizikové pojištění má určité výhody a nevýhody. Výhodou je, že je garantována pojistná částka pro případ smrti, která napomůže pozůstalým, možnost rozšíření pojistné ochrany o různá připojištění (úrazu, trvalých následků), dá se sjednat pevné nebo klesající pojistné částky a délka pojištění je již od jednoho roku. Hlavní nevýhodou spoření je, že nezahrnuje spořicí složku a nesplňuje podmínky pro daňovou uznatelnost.

Kapitálové životní pojištění

Kapitálové pojištění se uzavírá pro případ smrti nebo dožití, v obou případech může být plnění stejná nebo se mohou lišit. Pojištění, jak říká název, zahrnuje i garantované finanční zhodnocení prostředků, které je omezeno maximální výší technické úrokové míry na 2,4%. Kapitálové pojištění patří spíše do dlouhodobého spoření, jelikož nejlepšího zhodnocení prostředků je dosahováno po 10 a více letech.

⁷ Mezi výlohy pojistitele se zahrnují například náklady na formuláře, mzdové a provozní náklady, na administrativní práci spojenou se zavedením pojištění do výpočetního systému, na vyřízení pojistných událostí, na informační materiály a na zpracování výroční zprávy.

⁸ HRADEC, Milan. *Pojištění a pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2005. s. 103-104. ISBN 80-86754-48-0.

⁹ <http://www.finance.cz/pojisteni/informace/zivotni/druhy/>

Výše pojistného se rozděluje na správní náklady, rizikovou složku a zbývající část slouží k tvorbě rezerv. V případě smrti je vyplacena sjednaná pojistná částka a při dožití je vyplacena pojistná částka i s podíly na výnosech.

Výhodou spoření je právě zmíněná sjednaná částka pro případ smrti nebo dožití, zaručené minimální zhodnocení finančních prostředků, možnost různých připojištění a daňová uznatelnost, kdy je možno odečíst až 12 000,- Kč od základu daně. Mezi nevýhody patří nemožnost libovolného nastavení pojištění, nebo možnost aktivně ovlivňovat tvorbu kapitálové hodnoty pojištění.

Investiční životní pojištění

Kombinuje pojistnou ochranu a zajímavé zhodnocení. Většinou přináší vyšší zvýhodnění než kapitálové pojištění (garantovaný výnos). Účastník pojištění si může zvolit z několika investičních fondů, které se liší zhodnocením prostředků a mírou rizika na straně klienta, která je samozřejmě závislá na zvolené investiční strategii. Během doby trvání pojištění existuje možnost změny poměru prostředků mezi pojistnou ochranu a zhodnocení, změna výše pojistného nebo rozložení prostředků mezi vybrané fondy.

Za investované prostředky jsou nakoupeny vybrané podílové jednotky, které jsou vedeny na individuálním účtu klienta. V případě jeho úmrtí je buď vyplácena pojistná částka, nebo hodnota individuálního účtu, nebo obojí podle podmínek pojišťovny.

Za hlavní nevýhody tohoto pojištění je nezaručená výše zhodnocení, která je závislá na kolísání kapitálového trhu, a že není garantovaná ani částka při dožití.

Důchodové pojištění

Základním cílem pojištění je zvýšení životního standardu v důchodovém věku. Po dosažení určité výše věku bude oprávněné osobě vyplácena naspořená částka ve formě pravidelného důchodu nebo jednorázového vyplacení. Výplata naspořené částky může mít podobu výplaty důchodu ve zvolených periodách nebo po stanovený počet let. Výše pojistné částky a délka pojištění je zcela na účastníkovi. Součástí pojištění je i protiinflační program, který zvyšuje výši pojistného a pojistné částky o míru inflace. Je tu i možnost připojení doplňkových pojištění např. úrazu.

Důchodové pojištění není totožné s penzijním připojištěním (penzijní připojištění je popsáno níže). U důchodového pojištění se neposkytuje státní příspěvek.

1.3 Neživotní pojištění

Neživotním pojištěním jsou kryta různá rizika. Rizika ohrožující zdraví a život osob (úraz, nemoc, invalidita), rizika vyvolávající věcné škody (odcizení, vandalství, živelní rizika), rizika vyvolávající finanční ztrátu (odpovědnostní rizika, přerušení provozu a další). Neživotní pojištění se dělí do těchto oblastí:

- neživotní pojištění osob (úrazové pojištění, nemocenské pojištění)
- pojištění majetková (pojištění domácností, havarijní pojištění nebo živelní pojištění)
- pojištění odpovědnostní (za škody při provozu vozidel, při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání a profesní pojištění)
- pojištění právní ochrany (zahrnuje krytí nákladů v souvislosti s právními úkony, s prosazením požadavků na náhradu škod pojistného)
- cestovní pojištění (zdravotní pojištění, úrazové pojištění, pojištění zavazadel a další).¹⁰

Z těchto všech neživotních pojištění se částečně zmíním o neživotním pojištění osob, které může být úzce spojováno s životním pojištěním formou doplňkového pojištění.

1.3.1 Neživotní pojištění osob

Neživotní pojištění osob, jak je uvedeno výše se dělí do dvou základních skupin, a to na úrazové pojištění a nemocenské pojištění.

Úrazové pojištění zaručuje výplatu pojistného plnění v případě úrazu s přechodným nebo trvalým tělesným poškozením, nebo smrti pojištěného. Pojišťovny uplatňují při pojistném plnění výluky z výplaty: pro úrazy spojené se sebevraždou nebo sebevražednými pokusy, s trestnými činy nebo pod vlivem alkoholu.

Pojistné plnění kryje trvalé následky úrazů, nebo smrti následkem úrazu. Pojistné částky se proto odvíjí od výše případného pojistného plnění. Spolu s úrazovým pojištěním jsou uzavírána i jiná plnění jako jsou například plnění za dobu nezbytného léčení, za dobu pracovní neschopnosti nebo za pobyt v nemocnici. Pojistného plnění z tohoto pojištění se vyplácí buď jednorázovým vyrovnáním, nebo jako důchod po časově omezenou dobu nebo doživotně.

Nemocenské pojištění (komerční) představuje doplněk povinnému zdravotnímu pojištění a povinnému sociálnímu nemocenskému pojištění, v případech, kdy nejsou určité

¹⁰ DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 2005. s. 119-139. ISBN 80-86119-92-0.

potřeby účastníka kryty nebo zahrnuty v povinném pojištění. Do oblasti pojištění patří pojištění léčebných výloh v zahraničí, nadstandardního vybavení při pobytu v nemocnici, vážného onemocnění, nebo pojištění stomatologických výkonů nehrazených veřejným zdravotním pojištěním.

Pojistné se odvozuje od velikosti pojistného plnění, druhu pojištění, věku a pohlaví pojištěné osoby.

2 PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ

Hlavním úkolem penzijního připojištění je zabezpečit občanům další zdroj příjmů, které doplní důchody z důchodového pojištění a přispějí k udržení přiměřené životní úrovně.¹¹

Doplňkový důchodový systém je v České republice upraven od roku 1994 formou penzijního připojištění se státním příspěvkem.

Penzijní připojištění je legislativně upraveno zákonem č.42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením.

Zákon byl do konce roku 2009 změněn více než 20krát. Vývoj penzijního připojištění se může rozlišit do dvou etap. První etapa představuje období od vzniku po rok 1999. V tomto roce byla schválena novela zákona o penzijním připojištění, která vnesla do připojištění nové prvky a zahájila novou etapu. Změny se týkaly především postavení a investiční činnosti penzijních fondů, zvýšení pravomocí orgánů státního dozoru, podmínek pro nárok na dávky penzijního připojištění, zvýšení státního příspěvku a daňového zvýhodnění penzijního připojištění. Úkolem změn bylo posílit stabilitu, bezpečnost a podpořit další rozvoj.¹²

Zásadní změnou v roce 2009 bylo rozšíření ochrany spotřebitele zavedením dalších informačních povinností seznamujících před uzavřením smluvního vztahu zájemce s podstatnými skutečnostmi o penzijním fondu, zprostředkovateli a údaji o výši provizí či jiných nákladech spojených se smluvním vztahem. Od účinnosti novely již nemůže zaměstnavatel ovlivňovat rozhodnutí zaměstnance při výběru penzijního fondu. Zajišťuje tak podporu principu dobrovolnosti a individuálnosti. Novela zakotvuje možnost zpoplatnit odbytné a převody prostředků poplatníků realizovaných častěji než jednou za pět let. Tato lhůta je minimální pro pokrytí nákladů spojených se založením smlouvy. Cílem je omezení častých přechodů účastníků mezi penzijními fondy.¹³

2.1 Základní ustanovení penzijního připojištění

Zákon upravuje činnost penzijních fondů, státní dozor nad penzijním připojištěním a změny některých zákonů. Zavedením zákona o penzijním připojištění došlo ke změnám u těchto zákonů: o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí o dani z příjmů,

¹¹ PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 10. vyd. Praha: Grada, 2009. 128 s. ISBN 978-80-247-2805-6.

¹² PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 10. vyd. Praha: Grada, 2009. 128 s. ISBN 978-80-247-2805-6.

¹³ APF ČR. *Penzijní připojištění se státním příspěvkem* [online]. Duben 2010, [cit. 2011-02-21]. <http://publikace.apfcr.cz/cz_verze.html>..

o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění a zákon o živnostenském podnikání.

Penzijním připojištěním se rozumí shromažďování peněžních prostředků od účastníků a státu poskytnutých ve prospěch účastníků, následné nakládání s prostředky a vyplácení dávek penzijního připojištění. Zákonem je přesně definováno, že penzijní připojištění mohou vykonávat pouze penzijní fondy.

Účastníkem může být fyzická osoba starší 18 let s trvalým pobytem na území České republiky nebo s bydlištěm na území jiného členského státu Evropské unie, pokud je účastna důchodového pojištění nebo pobírá důchod z českého důchodového pojištění. Účast se uzavírá písemnou smlouvou. Účast jako taková je dobrovolná.

V penzijním připojištění je zakázána diskriminace podle pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry, náboženství, politického smýšlení, či majetku, rodu, zdravotního stavu nebo věku.

2.2 Penzijní fond

Penzijní fond je právnickou osobou¹⁴ na území České republiky, provozující penzijní připojištění. Jiné osoby nesmí ve své firmě ani názvu obsahovat označení „penzijní fond“.

Banka vykonávající funkci deponitáře pro penzijní fond a ani zdravotní pojišťovna nesmí nabývat akcie fondu. Při nabytí nesmí vykonávat následující akcionářská práva: účast a hlasování na valné hromadě, svolat mimořádnou valnou hromadu a nebo podat u soudu návrh na určení neplatnosti usnesení valné hromady.

Na rozdíl od jiných akciových společností penzijní fond nelze založit na základě veřejné nabídky akcií. Smí vydávat jen akcie stejné jmenovité hodnoty znějící na jméno a nesmí vydávat akcie za zvýhodněných podmínek pro zaměstnance a prioritní akcie.

Základní kapitál musí činit nejméně 50.000.000,- Kč, který je tvořený pouze peněžitými vklady, které musí být splaceny před podáním žádosti. Zvýšení kapitálu lze provést jen peněžitými vklady. Nové akcie nesmí být nabídnuty k upsání na základě veřejné nabídky.

K založení a činnosti penzijního fondu je nutné povolení, o kterém na základě žádosti rozhoduje Česká národní banka (do 60 dnů) a žádá Ministerstvo práce a sociálních věcí o stanovisko.

Žádost o povolení má určité povinné údaje, které musí obsahovat. Jsou to: obchodní firma a sídlo penzijního fondu, výše základního kapitálu, věcné a organizační předpoklady pro činnost, odbornou způsobilost navrhovaných členů představenstva a dozorčí rady a

¹⁴ Akciovou společností, pro kterou platí ustanovení obchodního zákoníku.

depozitáře. Dále se k žádosti připojují: listiny stvrzující založení akciové společnosti, splacení základního kapitálu a jeho původ, stanovy, návrh statutu a penzijního plánu penzijního fondu.

Představenstvo fondu musí být nejméně pětičlenné a současně dozorčí rada musí mít nejméně tři členy (počet členů dozorčí rady musí být dělitelný třemi). Členem orgánů penzijního fondu může být jen osoba starší 18 let, která není poslancem, senátorem, členem vlády, Nejvyššího kontrolního úřadu, zaměstnancem České národní banky, členem orgánu jiného penzijního fondu a pojišťovny, zaměstnancem jiného penzijního fondu a další. Členové orgánů i zaměstnanci jsou povinni zachovávat mlčenlivost.

Podrobně je v zákoně popsána funkce depozitáře. Změna musí být schválena Českou národní bankou, ta může i rozhodnout o změně depozitáře pokud porušuje povinnosti dané mu zákonem. U depozitáře se zřizují samostatné běžné účty pro přijímání a vracení příspěvků účastníků, poskytování a vracení státních příspěvků, pro financování činnosti a pro umístování a ukládání prostředků penzijního fondu.

2.3 Statut a penzijní plán

Statut i penzijní plán musí být přístupné každému. Změny statutu a penzijního plánu musí být schváleny Českou národní bankou.

Statut musí obsahovat¹⁵:

- rozsah činnosti,
- zaměření a cíle investiční politiky,
- zásady hospodaření fondu,
- způsob použití zisku,
- obchodní firmu a sídlo depozitáře
- způsob zveřejňování zpráv o hospodaření s majetkem.

Penzijní plán musí stanovit¹⁶:

- druhy penzí a ostatních dávek penzijního připojištění,
- podmínky nároku na dávky a jejich výplatu,
- způsob výpočtu dávek,
- důvody vypovězení penzijního připojištění,
- výši příspěvků,

¹⁵ Podrobněji Příloha č. 2: Penzijní statut.

¹⁶ Podrobněji Příloha č. 3: Penzijní plán.

- podmínky odkladu nebo přerušení placení a změny výše příspěvků,
- pravidla a způsob placení, postu při neplacení či zpoždění,
- podmínky převzatí peněžních prostředků
- zásady, podle kterých se účastníci včetně příjemců penzí podílejí na výnosech hospodaření penzijního fondu.

Penzijní plán musí upravovat podmínky nároku účastníků na starobní penzi a jednorázové vyrovnání. Plán je sestavován jako příspěvkově definovaný, kde výše penze závisí na úhrnu příspěvků a podílu účastníka na výnosech hospodaření a věku, od které se poskytuje penze. Výše penze a příspěvků se stanovuje podle pojistně matematických zásad s přihlédnutím k výnosům hospodaření penzijního fondu.

2.4 Vznik a zánik penzijního připojištění

Připojištění vzniká na základě smlouvy mezi účastníkem a penzijním fondem. Účastník může uzavřít pouze jednu smlouvu s jedním penzijním fondem. Součástí smlouvy je penzijní plán, který je k ní připojen. Před uzavřením smlouvy s plánem a statutem musí být účastník seznámen. Podpisem smlouvy se účastník zavazuje platit příspěvky a penzijní fond se zavazuje poskytovat účastníkovi dávky penzijního připojištění. Ve smlouvě se uvádí pro případ smrti nárok na odbytné pro určitou osobu nebo osoby a jeho rozdělení na tyto osoby.

Účastník může připojištění kdykoliv písemně vypovědět. Penzijní fond může stanovit výpovědní lhůtu, která nesmí být delší než dva měsíce. Fond do 30 dnů potvrzuje přijetí výpovědi a sděluje datum zániku připojištění.

Vypovězení smlouvy může být i ze strany penzijního fondu. V případě, že účastník po dobu šesti měsíců neplatil příspěvky, nebo neuvedl pravdivé údaje při uzavírání smlouvy.

Penzijní připojištění účastníka zaniká dnem ukončení výplaty poslední penze, výplaty jednorázového vyrovnání, ke kterému bylo připojištění vypovězeno, výplaty odbytného při zániku penzijního fondu¹⁷, ukončení trvalého pobytu na území České republiky, nebo úmrtím účastníka.

Účastník může připojištění přerušit, pokud platil příspěvky po 36 měsících, nebo v případě dalšího přerušení po 12 měsících placení příspěvků. Při přerušení má účastník nárok na podíl na výnosech u fondu.

¹⁷ Pokud nedošlo k převzetí povinností penzijního fondu jiným penzijním fondem.

2.5 Nárok z penzijního připojištění

Z penzijního připojištění se poskytují tyto typy dávek:

- penze (doživotní pravidelná výplata peněžní částky),
- jednorázové vyrovnání a
- odbytné.

Dávky se vyplácí ve lhůtách a způsobem podle penzijního plánu nebo podle dohody s příjemcem.

Z penzijního připojištění jsou poskytovány penze:

- starobní (podmínkou nároku je dosažení věku stanoveného penzijním plánem),
- invalidní (podmínkou je přiznání plného invalidního důchodu),
- výsluhové (podmínkou nároku je dosažení doby penzijního připojištění) a
- pozůstalostní (podmínkou nároku je úmrtí účastníka).

Pro nárok na penzi je nutností platit příspěvky do připojištění po určitou dobu stanovenou penzijním plánem, která je stanovena od 36 měsíců do 60 měsíců. Pro nárok na starobní penzi je nutná pojistná doba od 60 měsíců do 120 měsíců.

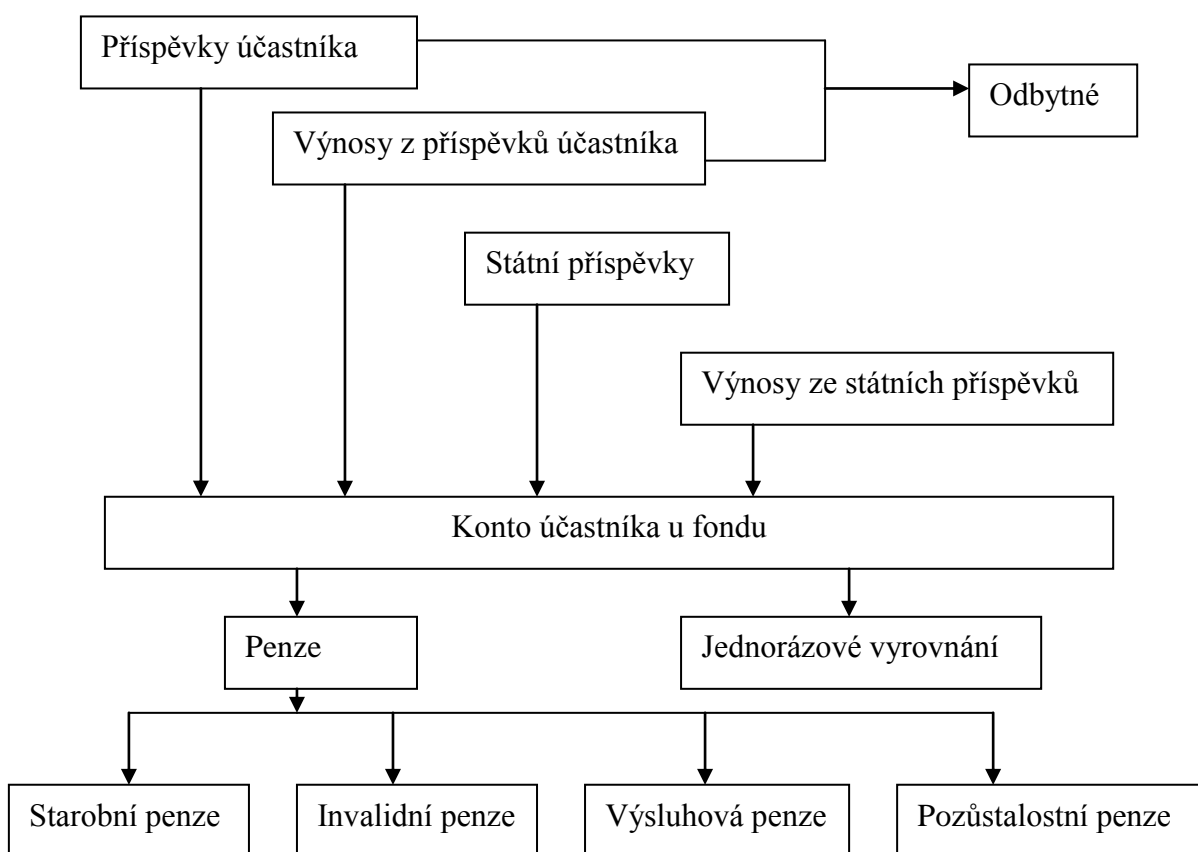
Starobní, invalidní a výsluhová penze náleží jen účastníkovi, na rozdíl od pozůstalostní penze, která náleží fyzické osobě (či více osobám) určené účastníkem.

Nárok na odbytné je po zaplacení příspěvků po 12 měsících a připojištění zaniklo výpovědí nebo dohodou, nebo osobám určeným ve smlouvě při úmrtí účastníka. Odbytné představuje úhrn příspěvků zaplacených účastníkem a podílu na výnosech hospodaření penzijního fondu odpovídajícího výši zaplacených příspěvků. Státní příspěvky jsou vráceny ministerstvu.

Účastník zaniklého penzijního připojištění, který nemá nárok na penzi a nebylo vyplaceno odbytné, má nárok na převedení příspěvků, státního příspěvku a podílu na výnosech hospodaření fondu k jinému penzijnímu fondu, pokud s tím původní penzijní fond souhlasí.

Účastníci musí být každoročně písemně informováni o výši všech prostředků evidovaných ve prospěch jejich nároků a o stavu těchto nároků i s údaji o výši připsaného procenta zhodnocení prostředků účastníka. Zpráva o hospodaření penzijního fondu a stanovy musí být dostupné všem účastníkům včetně příjemců penzí.

Schéma č.3: Orientační schéma penzijního připojištění



Pramen: Propagační leták Allianz penzijní fond, a.s.

2.6 Příspěvky účastníků

Výše příspěvků se vypočítává na měsíc a nesmí být nižší než je zakládající nárok na státní příspěvek (min. 100,-Kč). Účastník nemůže platit příspěvek u více penzijních fondů současně. Účastník má právo změnit výši příspěvku, ale jen do budoucna.

Příspěvek za účastníka může platit zaměstnavatel za zaměstnance nebo i třetí osoba, ale musí to být nahlášeno. Na příspěvek hrazený zaměstnavatelem za zaměstnance se neposkytuje státní příspěvek. Zaměstnavatel nemá ovlivňovat zaměstnance při výběru penzijního fondu. Zaměstnavatel příspěvky hradí z fondu kulturních a sociálních potřeb.

2.7 Státní příspěvky

Státní příspěvky jsou poskytovány ze státního rozpočtu. Penzijní fond je musí evidovat a hospodaří s nimi stejně jako s příspěvky účastníků. Státní příspěvek se stanoví podle výše měsíčního příspěvku účastníka podle příspěvkového penzijního plánu. Vláda může zvýšit státní příspěvek nařízením.

Žádost o poskytnutí státního příspěvku podává penzijní fond ministerstvu za všechny účastníky, kterým náleží. Ministerstvo pak příspěvek poukazuje na účet penzijního fondu. Neprávem poukázané částky státního příspěvku musejí být ministerstvu vráceny.

2.8 Hospodaření penzijního fondu

Penzijní fond musí hospodařit s majetkem odborně, s cílem spolehlivého výnosu a nesmí s majetkem nakládat v rozporu se zájmy účastníků. Obhospodařování majetku může být svěřeno třetí osobě podle pravidla o podmínkách pro svěření majetku fondu kolektivního investování k obhospodařování. Penzijní fondy mají možnost vykonávat i jinou činnost, ale musí bezprostředně souviset s penzijním připojištěním.

Peněžní prostředky v penzijním fondu musí být umíst'ovány tak, aby byla zaručena bezpečnost, kvalita, likvidita a rentabilita skladby finančního umístění jako celku. Prostředky jsou zejména umíst'ovány do dluhopisů členského státu Organizace pro ekonomickou spolupráci nebo centrální banka státu, do dluhopisů vydaných Evropskou investiční bankou, Evropskou (nebo Mezinárodní) bankou pro obnovu a rozvoj, do podílových listů otevřených podílových fondů, do cenných papírů, do movitých věcí zaručujících bezpečné uložení prostředků a do nemovitostí sloužících zcela nebo převážně k podnikání nebo bydlení.

Peněžní prostředky mohou být uloženy i na vkladových účtech, vkladních knížkách a na vkladech potvrzených vkladovým certifikátem nebo vkladním listem u banky. U jedné banky výše uložených prostředků však nesmí přesáhnout 10% majetku fondu nebo 20.000.000 Kč.

Zajišťovací obchody (derivátové a opční) mohou být uzavírány fondem pouze za podmínky, že slouží ke snížení rizika plynoucího z kurzů cenných papírů, úrokových měr a devizových kurzů aktiv v portfoliu fondu.

Fondy jsou zákonem omezeny o svém rozdělení majetku. Hodnota cenných papírů od jednoho emitenta a ani celková hodnota movitých a nemovitých věcí nesmí přesáhnout 10% majetku fondu. Nejvíce 50% majetku musí být uloženo do aktiv znějících na měnu, ve které jsou uvedeny závazky fondu vůči účastníkům. Fond je omezen i tím, že nesmí nakupovat akcie jiného penzijního fondu a vydávat dluhopisy.

Nejméně 5% zisku fondu připadá do rezervního fondu a nejvíce 10% se rozděluje podle rozhodnutí valné hromady. Zbývající část se používá ve prospěch účastníků a osob, kterým ten příslušný rok připojištění zaniklo.

Při ztrátovém hospodaření se ke krytí ztráty použije nerozdělený zisk z minulých let (rezervní fond a další fondy tvořené ze zisku). Při nedostatku těchto zdrojů je ztráta kryta snížením kapitálu, který nesmí klesnout pod 50.000.000,- Kč.

Penzijní fond je povinen zveřejňovat zprávy o hospodaření a přehled o umístění prostředků. Zprávy o hospodaření se předkládají České národní bance, ministerstvu a depozitáři.

Fond musí evidovat veškeré příspěvky zaplacené ve prospěch jednotlivých účastníků, v rozdělení na příspěvky účastníka, příspěvky účastníka nárokovatelné na odpočet ze základu daně z příjmů účastníkem, příspěvky placené zaměstnavatelem a na ostatní příspěvky zaplacené ve prospěch účastníka. Odděleně ještě eviduje stav státních příspěvků účastníků a podílů na výnosech hospodaření.

Doklady související s penzijním připojištěním účastníka musí být ukládány a uschovány podobu deseti let po podání žádosti o státní příspěvek a tři roky po výplatě poslední dávky penzijního připojištění účastníkovi.

Informace o účastníkovi se mohou poskytovat jen s jeho souhlasem, mimo údajů pro Českou národní banku při výkonu dohledu nad finančním trhem nebo ministerstvu při výkonu státního dozoru v souvislosti s poskytováním a vrácením státního příspěvku.

2.9 Ukončení činnosti penzijních fondů a vypořádání nároků

Zrušení a likvidace penzijního fondu se řídí obchodním zákoníkem, zrušuje se dnem rozhodnutí České národní banky o odnětí povolení. Česká národní banka musí povolovat rozdělení a fúzi penzijních fondů a jmenuje likvidátora. Penzijní fond v likvidaci již nesmí uzavírat nové smlouvy.

Při zrušení penzijního fondu rozdělením nebo splynutím má účastník právo odmítnout penzijní připojištění u nově vzniklého fondu. Nároky ze zrušených fondů se převádějí do penzijního připojištění u nově vzniklých penzijních fondů.

Při zrušení fondu bez právního nástupce se nároky účastníků vypořádají výplatou jednorázového vyrovnání nebo odbytného, pokud nedojde k dohodě o převedení prostředků k jinému penzijnímu fondu.

2.10 Dohled nad penzijními fondy

Činnost fondů a depozitáře podléhá dohledu České národní banky. Česká národní banka dohlíží na dodržování zákona, zvláštních právních předpisů, statutu a penzijního plánu, dbá na ochranu účastníků, může požadovat od penzijního fondu informace o jeho činnosti,

pověření zaměstnanci České národní banky se mohou účastnit jednání orgánů penzijního fondu, také uveřejňuje seznam všech penzijních fondů.

Penzijní fond je povinen předkládat každoročně České národní bance seznam akcionářů, informovat o každé změně v tomto seznamu, předkládat usnesení rejstříkového soudu o zápisu změny.

Česká národní banka při zjištění porušení nebo neplnění povinností fondem, může podle závažnosti nedostatků uložit odstranění zjištěných nedostatků, nebo pozastavit na vymezenou dobu (nejdéle na šest měsíců) oprávnění představenstva nakládat s majetkem penzijního fondu, zároveň musí ustanovit na tuto dobu správce majetku, kterého pověřil jednáním jménem fondu, než bude valnou hromadou zvoleno nové představenstvo, nebo může odejmout povolení¹⁸.

2.11 Státní dozor nad poskytováním státního příspěvku

Penzijní fond mimo dohledu České národní banky podléhá i státnímu dozoru ministerstva. Tomuto dozoru podléhá činnost fondu i depozitáře v souvislosti s poskytováním a vrácením státního příspěvku. Ministerstvo dohlíží na dodržování zákona o penzijním připojištění a dbá na ochranu účastníků, prověřuje seznamy účastníků penzijních fondů, aby byl státní příspěvek poskytnut za každého účastníka pouze jednou.

Ministerstvo je povinno prověřit, zda účastník splňuje stanovené podmínky a zda penzijní připojištění nezaniklo úmrtím účastníka. Ministerstvo smí požadovat od Ministerstva vnitra prověření v informačním systému evidence obyvatel. V systému se prověřují následující údaje: jméno, příjmení, rodné číslo, datum ukončení trvalého pobytu účastníka (občan České republiky), druh pobytu účastníka (cizinec), datum úmrtí účastníka.

Ministerstvo prověřuje vznik nároku účastníka na dávku penzijního připojištění, na výplatu a vznik nároku na převedení příspěvků včetně státního příspěvku. Zaměstnanci ministerstva jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dověděli při výkonu státního dozoru.

¹⁸ Povolení může být odejmuto ze tří důvodů: v žádosti byly zakladateli vědomě uvedeny nesprávné údaje, pokračování činnosti penzijního fondu by ohrožovalo nároky účastníků (např. v hospodaření se projevují závažné nedostatky), jestliže Česká národní banka rozhodla o změně depozitáře a penzijní fond neuzavřel novou depozitářskou smlouvu.

3 DŮVODY PRO POJIŠTĚNÍ

Účelem jakéhokoliv pojištění je zajištění účastníka po nenadálé události, kdy mu pojistné plnění pomůže vyrovnat se s nastalou situací, nebo jeho nejbližším. V případě kapitálového a investičního životního pojištění, a hlavně důchodového pojištění a penzijního připojištění je jejich hlavním úkolem zabezpečit občanům dodatečný zdroj příjmů, jako doplněk k penzi z důchodového pojištění. Tyto dodatečné finanční prostředky by mohli napomoci k udržení si podobné životní úrovně jako před odchodem do starobního i invalidního důchodu.

3.1 Hodnota vyplácené státní penze

Při současném důchodovém systému je velice těžké zajistit dostatečnou výši starobních důchodů, jelikož současný systém PAYGO je založen na mezigenerační solidaritě, ze kterého vyplývá, že ze současných příspěvků se platí současné důchody a dochází k růstu deficitu v důchodovém zabezpečení. A při současném trendu rostoucího počtu důchodců bez růstu počtu aktivního obyvatelstva, tak není jisté, zda bude mít stát dostatečné množství finančních prostředků na starobní důchody, které i tak nedosahují stejné výše jako příjmy, na které byli občané zvyklí při aktivní části života. Proto penzijní připojištění a další spořicí pojištění mohou alespoň částečně smazat tento rozdíl mezi starobním důchodem a mzdou a nemusí dojít ke snížení kvality životní úrovně.

Starobní důchod se skládá ze dvou částí ze základní a procentní výměry.

Základní výměra se stanoví pevnou částkou a je pro všechny důchody jednotná. Od 1.ledna 2011 došlo k navýšení základní výměry ze 2 170,- Kč na 2 230,- Kč měsíčně.¹⁹

Procentní výměra starobního důchodu se stanoví procentní sazbou z výpočtového základu podle doby pojištění získané do vzniku nároku na tento důchod a podle doby pojištění získané po vzniku nároku na tento důchod. Z doby pojištění jsou vyloučeny doby pojištění získané do 18 let věku a po vzniku nároku na starobní důchod. Nejméně musí procentní výměra činit 770,- Kč měsíčně.

Výše procentní výměry starobního důchodu činí za každý rok doby pojištění získané do vzniku nároku na důchod 1,5 % výpočtového základu měsíčně. Do doby pojištění se započítávají doby pojištění v rozsahu 80 %, s výjimkou náhradních dob pojištění za dobu účasti na pojištění osob, jako jsou osoby vykonávající vojenskou službu, osoby pečující o dítě ve věku do 4 let a osoby pečující o osobu mladší 10 let, která je závislá na péči jiné

¹⁹ Výše základní výměry je každým rokem zvyšována. V roce 2006 činila 1470,- Kč a v roce 2007 již činila 1570,- Kč.

osoby. Náhradní dobou může být například: doba studia, doba nezaměstnanosti, doba, po kterou se osoby se změněnou pracovní schopností připravují pro pracovní uplatnění a další.²⁰

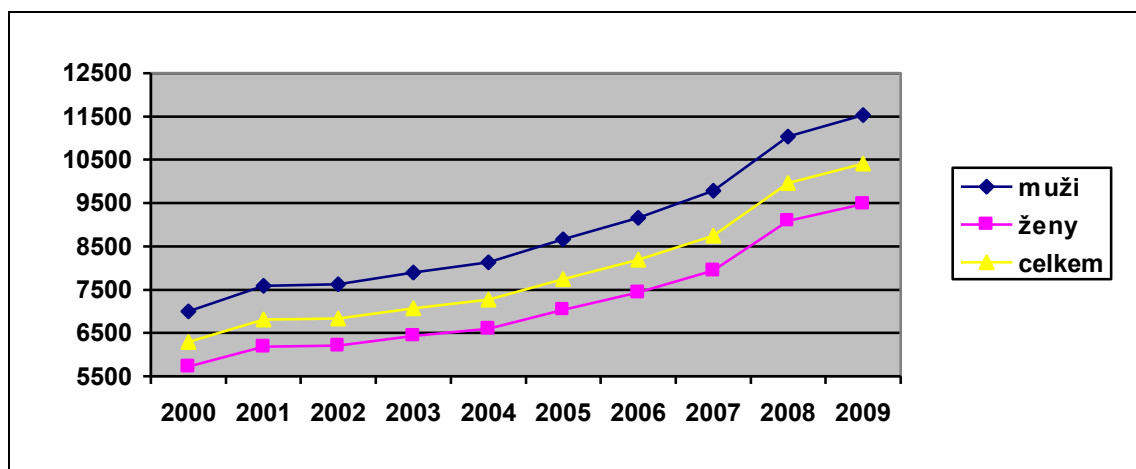
Zvyšování důchodů jde pouze valorizací, nebo právě dávkami z pojištění a připojištění. Průměrnou výši starobních důchodů a jejich vývoj ukazuje následující tabulka, která uvádí průměrnou výši důchodů v posledních dvou letech po čtvrtletích a graf znázorňuje

Tabulka č.5: Průměrná výše důchodů²¹

K datu	Průměrná výše důchodů		
	muži	ženy	celkem
31.12.2010	11 657	9 591	10 531
30.9.2010	11 628	9 574	10 503
30.6.2010	11 597	9 545	10 471
31.3.2010	11 557	9 501	10 431
31.12.2009	11 536	9 482	10 411
30.9.2009	11 514	9 466	10 390
30.6.2009	11 486	9 452	10 364
31.3.2009	11 449	9 421	10 327

Pramen: Česká správa sociálního zabezpečení: <http://www.cssz.cz/>

Graf č.1: Vývoj průměrné výše starobních důchodů



Pramen: Česká správa sociálního zabezpečení: <http://www.cssz.cz/>

3.2 Daňové výhody

Výhodou kapitálového, investičního a důchodového pojištění i penzijního připojištění je možnost ušetřit díky svým příspěvkům na odvodech daní.

Podle zákona o daních z příjmů od základu daně z příjmů fyzických osob lze odečíst zaplacené pojistné na soukromé životní pojištění, za předpokladu, že výplata pojistného

²⁰ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

²¹ V tabulce jsou uvedeny hodnoty starobních - dle § 29 odst. 1 a 3, § 74, § 76 a § 94, zák. č. 155/1995 Sb. nebo příslušných ustanovení předcházejících předpisů.

plnění je sjednána až po 60 měsících od uzavření smlouvy. V zákoně jsou uvedeny další omezující podmínky. Maximální částka, kterou lze odečíst za zdaňovací období, činí v úhrnu 12 000 Kč, a to i v případě uzavření více smluv.

Od základu daně lze odečíst i poplatky zaplacené na penzijní připojištění podle smlouvy uzavřené mezi poplatníkem a penzijním fondem. Lze odečíst částku, která se rovná úhrnům příspěvků zaplacených na penzijní připojištění poplatníkem snižená o 6 000,- Kč. Maximálně lze za zdaňovací období odečíst částku ve výši 12 000,- Kč. Tato úleva se týká všech poplatníků a navazuje na státní podporu penzijního připojištění formou státního příspěvku.²²

Státní příspěvek je poskytován na příspěvek účastníků penzijního připojištění, který je limitovaný 500,- Kč měsíčně. Na převyšující příspěvky se již státní příspěvek neposkytuje. Z toho vyplývá i odečítaná částka 6 000,- Kč (12*500) a nad tuto částku pak náleží daňová úleva. Pokud příspěvky poplatníka nepřevyšují tuto částku, daňová úleva mu potom nenáleží.

Příspěvky, které poskytuje zaměstnavatel za svého zaměstnance penzijnímu fondu, znamenají finanční zvýhodnění zaměstnance a je proto i považováno za příjem ze závislé činnosti. Do roku 1999 musel zaměstnanec z těchto příspěvků zaměstnavatele odvádět daň. Od roku 2000 do 2007 byl příspěvek zaměstnavatele poukázán na účet zaměstnance, může být maximálně do výše 5 % vyměřovacího základu zaměstnance pro pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti, osvobozen od daně z příjmů a zaměstnanec odváděl daň jen z částky, která přesahovala uvedený limit. Od roku 2008 platí, že příspěvky zaměstnavatele jsou osvobozeny od daně z příjmů do výše 24 000,- Kč ročně. Do této částky se započítává i příspěvek zaměstnavatele přispíváný na soukromé životní pojištění.

Příspěvky zaměstnavatele pro něj představují výdaj, který se dá zahrnout do daňového priznání. Od roku 2000 do 2007 platilo, že za výdaj se považoval příspěvek zaměstnavatele na účet zaměstnance, maximálně do výše 3 % vyměřovacího základu zaměstnance pro pojistné na sociální zabezpečení. Od roku 2008 došlo ke zrušení limitu a za výdaj zaměstnavatele se považuje příspěvek zaměstnavatele v plné výši, pokud závazek zaměstnavatele přispívat na penzijní připojištění svých zaměstnanců vyplývá z kolektivní smlouvy, vnitřního předpisu zaměstnavatele nebo pracovní či jiné smlouvy.²³

²² Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu.

²³ PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 10. vyd. Praha: Grada, 2009. 113-114 s. ISBN 978-80-247-2805-6.

3.3 Státní příspěvky

Jedním z hlavních důvodů, proč uzavírat penzijní připojištění jsou státní příspěvky, které jsou poskytovány ještě ke stavebnímu spoření. Ani životní pojištění nejsou zvýhodněna nějakými státními podporami, mimo možnosti daňové úlevy.

V následujících tabulkách jsou uvedeny státní příspěvky podle současné právní úpravy a výše státních příspěvků u starých smluv.

Tabulka č.6: Výše státního příspěvku (současné)

Výše příspěvku účastníka v Kč	Výše státního příspěvku v Kč
100 až 199	50 + 40% z částky nad 100 Kč
200 až 299	90 + 30% z částky nad 200 Kč
300 až 399	120 + 20% z částky nad 300 Kč
400 až 499	140 + 10% z částky nad 400 Kč
500 a více	150 Kč

Pramen: zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících

Tabulka č.7: Výše státního příspěvku (předchozí)

Výše příspěvků účastníka v Kč	Výše státního příspěvku v Kč
100 až 199	40 + 32% z částky nad 100 Kč
200 až 299	72 + 24% z částky nad 200 Kč
300 až 399	96 + 16% z částky nad 300 Kč
400 až 500	112 + 8% z částky nad 400 Kč
500 a více	120

Pramen: PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 10. vyd. Praha: Grada, 2009. 112 s. ISBN 978-80-247-2805-6.

3.4 Nepříznivý demografický vývoj

Nepříznivý demografický vývoj právě způsobuje nesprávné fungování sociálního zabezpečení. Tento vývoj může způsobit to, že nebude, kdo by přispíval na sociální dávky a bude docházet ke stálému zvyšování deficitu sociálního zabezpečení.

Budoucím vývojem nejen demografickým vývojem se zabývá Ministerstvo financí v Makroekonomické predikci České republiky. Věkové složení obyvatelstva je zobrazeno v příloze č. 1.

Oproti předpokladu se zvyšuje více porodnost a snižuje úmrtnost, prodlužuje se délka života. Aktivní saldo migrace je také vyšší, které se projevuje, tím že ještě nenastal pokles podílu počtu obyvatel ve věkové skupině 20 až 59 let. Z hlediska věkové struktury

překročila česká populace maximální počet obyvatel v produktivním věku v roce 2009. zatím máme příznivé věkové složení v porovnání se zeměmi západní Evropy. Mírný pokles obyvatel v produktivním věku by měl být kompenzován efekty v rámci věkové struktury pracovní síly. Toto je podpořeno prodlužováním věku odchodu do důchodu.

Podle makroekonomické predikce se potvrzuje postupující proces stárnutí obyvatelstva. V roce 2007 byl počet lidí mladších 15 let nižší než počet obyvatel ve věku od 65 let. Do budoucna se dá očekávat růst podílu seniorů v populaci v důsledku demografické struktury a pokračování procesu prodlužování střední délky života. Podíl obyvatel starších 64 let na populaci v roce 2009 dosahoval 15 % na počátku roku 2011 by už měl podíl dosahovat 16 % a do roku 2020 se předpokládá zvýšení podílu na 20 %.²⁴

Tabulka č.8: Počet osob pobírající starobní důchod²⁵

K datu	Počet			Průměrný věk		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
31.3.2009	519 305	643 790	1 163 095	71	68	70
30.6.2009	624 874	646 348	1 171 222	71	68	69
30.9.2009	528 278	642 274	1 170 552	71	68	69
31.12.2009	530 924	642 046	1 172 970	70	68	69
31.3.2010	529 456	641 339	1 170 795	71	69	70
30.6.2010	532 901	647 598	1 180 499	71	68	70
30.9.2010	537 189	650 816	1 188 005	71	68	69
31.12.2010	540 823	647 246	1 188 069	70	68	69

Pramen: Česká správa sociálního zabezpečení: <http://www.cssz.cz/>

²⁴ MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Makroekonomická predikce České republiky* [online]. Duben 2011 [cit. 2011-04-22]. < http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Makroekonomicka-predikce_2011-Q2.pdf>.

²⁵ Vyplněn pouze starobní důchod - dle § 29, písm. a, §74, §76 a §94 zák. 155/95 Sb., nebo příslušných ustanovení předcházejících předpisů

4 PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ V ZEMÍCH EVROPSKÉ UNIE

Obecně všechny systémy důchodového zabezpečení v EU i ostatních ekonomicky rozvinutých zemích používají či kombinují určitou speciální variantu tzv. třípilířového systému.

- I. První pilíř představuje státem garantovanou penzi. Je založený na mezigenerační solidaritě a je většinou financován průběžným způsobem. Průběžně financovaný systém (PAYGO) je méně ovlivnitelný některými makroekonomickými parametry, jako je inflace a je výrazně citlivý na demografický vývoj.
- II. Za druhý pilíř jsou podle terminologie v zemích EU považovány aktivity zaměstnavatelských subjektů, které směřují k poskytování dávek občanům ve stáří. Systém může být variabilně financován a účast v něm může být povinná nebo dobrovolná ze strany zaměstnance i zaměstnavatele. Za druhý pilíř důchodového pojištění se považuje podle Světové banky systém financovaný zásadně kapitálově (fondově), který požaduje povinnou účast a soukromou správu finančních prostředků. Oba typy tohoto pilíře mohou projevovat odlišně, ale v praxi může dojít i k jejich vzájemnému propojení či splynutí.
- III. Třetí pilíř představuje soukromé aktivity občanů jako je: komerční životní pojištění, spoření atd.

Každý přístup jednotlivých zemí je svým způsobem unikátní a klade různě velký důraz na jednotlivé parametry systému podle tradic a ekonomických možností.

Země Evropské unie se dají na základě poměrů mezi jednotlivými pilíři rozdělit do dvou skupin. První skupina je tvořena zeměmi se silným prvním pilířem (např. Německo, Rakousko a Itálie) a druhou skupinu tvoří země se silným fondovým systémem (např. Nizozemí a Velká Británie).

Významnost doplňkových důchodových systémů závisí na úrovni základního sociálního pojištění. Čím nižší je úroveň základního systému, tím významnější úlohu hrají doplňkové formy.²⁶

Existuje několik typů financování penzijních systémů.

PAYGO: je založený na mezigenerační solidaritě a redistribuci. Generace ekonomicky aktivních obyvatel platí příspěvky na sociální zabezpečení, ze kterých jsou ihned

²⁶ BRDEK, M. *Trendy v evropské sociální politice*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2002. 108-109 s. ISBN 80-86395-25-1.

vypláceny důchody a dávky pro současné důchodce. Až dnešní ekonomicky aktivní lidé dovrší důchodového věku, budou jejich důchody placeny z příspěvků současných dětí.

PAYGO s nárazníkovým fondem: jedná se o normální systém PAYGO, ale v minulosti došlo k finančním přebytkům, které jsou investovány na kapitálovém trhu, a systém je obohacen o dodatečný výnos z úroků.

Plně fondový systém: nespolesá na mezigenerační solidaritu. Výše penze závisí jen na příspěvcích, které si jedinec naspořil, a na míře výnosů z aktiv penzijního fondu.

Částečně fondový systém: jedná se o kombinaci PAYGO a plně fondového systému. V praxi systém obsahuje dva povinné pilíře.

Notional funding: snahou této metody je zkombinovat průběžný systém a plně fondový. Každý účastník systému má jakýsi svůj individuální účet, kam se mu připisují jím odvedené příspěvky a jejich časové zhodnocení. Zhodnocení představuje hypotetickou míru výnosnosti systému, která je definována jako míra růstu základu, z něhož jsou placeny příspěvky. Jako aproximace základu se uvádí objem mezd a platů. Výše penze je potom závislá přímo na celkových úsporách a nepřímo na průměrné očekávané délce života.

Ještě je zapotřebí definovat rozdíl mezi dávkově a příspěvkově definovaným penzijním plánem. Dávkově definované systémy zaručují určitou výši penzijních dávek, v závislosti na počtu let odvádění příspěvků, na výši příjmů jedince a na výši tzv. aktuálního parametru. Občan přesně ví, kolik dostane při odchodu do důchodu.

Příspěvkově definované penzijní systémy neposkytují účastníkům takovou míru jistoty výše důchodu. Účastníci platí stanovenou příspěvkovou sazbu, ale jejich budoucí důchod závisí na míře investování těchto příspěvků na kapitálovém trhu.²⁷

4.1 Belgie

Belgický důchodový systém je založen na systému pay-as-you-go stejně jako u nás. Ale v Belgii mají samostatné důchodové plány pro podnikající osoby, pro pracovníky v soukromém sektoru a pracovníky ve veřejném sektoru. Velikost penze je rozdílná pro jednotlivé skupiny zaměstnanců. Je založena na složení těchto složek:

- povolání (do, kterého plánu přispíval),
- plat a
- rodinná situace.²⁸

²⁷ BEZDĚK, V. *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky (současný stav a potřeba reformy) I.* díl. 1. vyd. Praha: ČNB, 2000. 12-15 s. VP č. 25.

V roce 2000 činila celková příspěvková sazba na sociální pojištění 37,94% (13,07% zaměstnanci, 24,87% zaměstnavatelé), z toho 16,36% byla sazba na důchodové pojištění.

Do předčasného důchodu je možno odejít od 60 let a normální důchodový věk je stanoven na 65 pro muže a 63 pro ženy. Ale efektivní průměrný věk pro odchod z trhu práce byl v roce 2004 stanoven na 59,4.

Důchody zajišťují 60 – 75% příjmů vydělaných za celou dobu přispívání až do určitého mzdového stropu.²⁹

Díky dosti velkorysému penzijnímu zajištění státem se nestátní penzijní plány nerozvinuly na stejnou úroveň jako v jiných evropských zemích. Roste však počet podnikových plánů.

Doplňkové důchodové pojištění poskytuje většina zaměstnavatelů, a to odvozené od placeného příspěvku, nebo odvozené od slíbené výše dávky, často plně integrované základním systémem sociálního pojištění.

Malí zaměstnavatelé většinou využívají u komerčních pojišťoven skupinového pojištění. Kde zaměstnanecká část je nejčastěji podchycena individuálními pojistnými smlouvami.

Větší zaměstnavatelé alternativně vytváří samosprávné důchodové fondy, které mají větší volnost při finanční a investiční politice a nejsou svázány tradičními předpisy pojišťovnictví. Kvůli dodržování pravidel fondů a investičních omezení jsou fondy pod dohledem Úřadu pro dozor nad pojišťovnami.

Pojistné je placeno zaměstnavateli i zaměstnanci a je odčitatelnou položkou pro daňové účely. Důchody jsou daně daní z příjmů obyvatelstva. Proto většina systémů umožňuje pojištěnci z daňových důvodů, aby při splnění podmínek pro vznik nároku si vybral celé doplňkové důchodové pojištění najednou.³⁰

4.2 Česká republika

Současný český důchodový systém je tvořen dvěma pilíři. Rozhodující je průběžně financovaný státní pilíř, který je založený na mezigenerační solidaritě.

Druhým pilířem je doplňkový, který je tvořený především penzijním připojištěním se státním příspěvkem. Zároveň je založený na bázi dobrovolnosti. Tato část spoření má zatím v ČR jen minimální podíl na celkových důchodech.

²⁸ Důchodci dostávají doplňkový rodinný obnos, když musí živit partnera bez důchodového nároku.

²⁹ EUROPEAN COMMISSION. *Adequate and sustainable pensions, Synthesis report 2006* [online]. August 2006 [cit. 2011-04-22].

<http://ec.europa.eu/employment_social/social_protection/docs/2006/rapport_pensions_final_en.pdf>

³⁰ MUNKOVÁ, G. *Sociální politika v evropských zemích*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. 178-179 s. ISBN 80-246-0780-8.

Státní pilíř je financován z povinných platových odvodů lidí v aktivním věku. Sazba pojistného z vyměřovacího základu (hrubé mzdy zaměstnance) celkem činí 28%, přičemž z těchto příspěvků jsou vypláceny starobní, invalidní a pozůstalostní důchody. Pro zaměstnance činí sazba 8% a k tomu zaměstnavatel přidává 21,5%. Nárok na pobírání důchodu má pojištěnec, který přispívá do pojištění nejméně 25 let a dosáhl důchodového věku, a nebo přispívá alespoň 15 let a dosáhl věku 65 let.

Důchodový věk byl pro dobu před 1. lednem 1996 stanoven na 60 let u mužů a 53 až 57 let u žen (podle počtu vychovaných dětí). Od tohoto data se za každý další rok přičítají u mužů dva kalendářní měsíce a u žen čtyři. Zvyšování má trvat do roku 2013, kdy důchodový věk u mužů a žen, které nevychovaly žádné dítě, bude 63 let. V současné době se uvažuje o prodloužení věkové hranice pro odchod do důchodu na 65 let. Přitom je možný předčasný odchod do důchodu, kterým se sníží částka měsíčního vypláceného důchodu.

Penzijní připojištění je založené na shromažďování peněžních prostředků od účastníků penzijního připojištění a státem poskytnutých příspěvků. Výše výdělku na penzijním připojištění je založena i na hospodaření penzijních fondů, které s příspěvkem hospodaří a následně rozdělují část zisku svým klientům. Podporou od státu pro uzavírání penzijního připojištění jsou se státním příspěvkem i daňové úlevy, které jsou poskytovány jak zaměstnancům tak i zaměstnavatelům, kteří přispívají svým zaměstnancům na účet penzijního připojištění.

Z penzijního připojištění se poskytují dávky: penze, jednorázové vyrovnání a odbytné. Penze se rozumí doživotní pravidelná výplata peněžní částky, ta je nejvýhodnější, jelikož zaručuje stálý příjem a účastník získá více než při jednorázovém vyrovnání. Odbytné je vyplaceno při předčasném ukončení připojištění a vyplacená částka zahrnuje jen příspěvky účastníka a jeho podíl na zisku. V tomto případě se nevyplácí státní příspěvek, ale vrací se zpět státu.

Dále je zde možnost spoření formou kapitálového životního pojištění, podílových fondů a stavebního spoření. Stavební spoření je také podporované státními příspěvkem.

Od 1. ledna 2013 by měl spuštěn nový penzijní systém. Lidé mladší 35 let budou moci dobrovolně převést 3 % ze svého sociálního zabezpečení k penzijní společnosti, ale budou muset přidat ještě 2 % ze své hrubé mzdy. Bude možnost přispívat 1 % ze sociálního pojištění rodičům. Tento 3 % výpadek ze systému sociálního zabezpečení bude kryt růstem DPH. Z takto vzniklých individuálních účtů už nebude možné jednorázové vyrovnání, ale jen doživotní penze. Očekává se vytvoření čtyř fondů: dynamický, vyvážený, konzervativní a státních dluhopisů ČR. Dynamické fondy dají možnost lepšího zhodnocení

za cenu vyššího rizika, investice ve fondu budou více kolísat. Vyvážené fondy budou jakýmsi středem mezi dynamickým a konzervativním fondem. Konzervativní fondy budou představovat jakousi jistotu a budou spíše jen kopírovat inflaci. Dluhopisové fondy mají nahradit současnou úpravu penzijních fondů, které musí dosahovat nezáporného zhodnocení.³¹

4.3 Francie

Francouzský důchodový systém je financován průběžným systémem pay-as-you-go, který pokrývá 98% z celkových důchodových výdajů. Starobní pojištění je založeno na dvojím příspěvku zaměstnavatelského a zaměstnaneckého.

Ve Francii od roku 1983 je stanoven důchodový věk na 60 let pro muže i ženy; pro nárok na plnou penzi ve výši 50% základního platu však bylo nutné dovršit pojistné období na 37,5 let, což bylo zvýšeno na 40 let. 50% důchod poukazuje na důležitost doplňkového důchodového pojištění, které je zde povinné a velmi vyvinuté.

Ve Francii je doplňkové důchodové pojištění povinné a organizované státem. Každý zaměstnavatel musí být členem instituce doplňkového důchodového pojištění, které jsou sdruženy ve dvou celostátních asociacích³².

Ty sledují finanční prosperitu jednotlivých členů, které jsou financovány průběžným systémem (francouzsky repartition) s pojistně matematickou prognózou vývoje rovnováhy příjmů a výdajů. Oba systémy jsou povinné.

Všichni zaměstnanci platí příspěvky do ARRCO z mezd, maximálně do základního stropu pro management a do trojnásobku stropu pro ostatní. Zaměstnanci managementu přispívají ještě do systému AGIRC z příjmu nad strop ARRCO až do výše osminásobku stropu. Zaměstnavatelé mohou zvyšovat příspěvky a tak i důchody. Minimální příspěvky zaměstnavatele do AGIRC jsou přes 9% a zaměstnance přes 4,5% mezd do horních hranic.

Každé doplňkové důchodové pojištění hospodaří samostatně podle svého rozpočtu. Přebytky se shromažďují v ARRCO nebo AGIRC. Z těchto fondů se pak hradí případné bilanční schodky členských doplňkových důchodových pojištění.

Vedle toho v poslední době vznikají doplňková důchodová pojištění na fondovém principu pro management a vysoce placené zaměstnance, neboť základní a doplňkové důchodové systémy zabezpečují asi 65% individuálních mezd a toto procento klesá s výší platu. Doplňkové důchodové pojištění musí však být financováno prostřednictvím

³¹ <http://www.cssz.cz>.

³² - AGIRC, pro management a vyšší úředníky

- ARRCO (Association des Régimes de Retraite Complementaires), pro dělníky, zřizovatele a nižší úředníky

pojišťoven, aby zaměstnavatel získal daňové úlevy. Stejně výhody lze získat také dodatečným pojištěním v systémech ARCCO a AGIRC.

V poslední době vznikají ve Francii dobrovolné důchodové fondy, které příspěvky investují a výnosy připisují na účet pojištěnců.³³

4.4 Itálie

V roce 2004 Itálie převzala nové důchodové reformy založené na předcházejících.

Veškerá zaměstnaná populace je zahrnuta ve státních důchodových systémech. Příspěvky do systému se platí ve výši 32,7% hrubé mzdy (8,9% platí zaměstnanec a 23,8% platí zaměstnavatel). Samo zaměstnaní a někteří pracovníci s netypickými smlouvami platí od 17,5% do 19%.

Od roku 2008 je důchodový věk stanoven od 57 do 60 (s dodatečným požadavkem 35 let přispívání a požadavkem pro osoby samostatně výdělečně činné, který je o 1 rok vyšší). Věková hranice vzroste od roku 2010 do 2014 pro muže na 61 let a na 62 od 2014 (stále s 35 lety příspěvků). U žen je věková hranice pro odchod do důchodu do roku 2015 stanovena na 57 let. Je možný odchod do důchodu po 40 letech přispívání do důchodového systému bez ohledu na věk.³⁴

Dominantní úlohu v italském důchodovém systému důchodového zabezpečení tvoří státní důchody financované průběžným systémem. Pouze nevýznamnou roli hrají nečetné dobrovolné zaměstnanecké fondy.

Vzhledem k rozvinutému systému státních důchodů jsou doplňkové penzijní fondy v Itálii nepovinné a zatím nehrají významnou roli (v roce 2000 v nich bylo zapojeno pouze 7% aktivního obyvatelstva). Očekává se mírný nárůst zaměstnaneckých fondů, které by výpadek penzí pokryly. Podle zákona z roku 1993 musí být nestátní penzijní fondy zakládány pouze prostřednictvím organizace „Fondo Pensione“, do které povinně přispívají jak zaměstnanci, tak i zaměstnavatelé.³⁵

4.5 Německo

Státní důchodový plán je financován systémem pay-as-you-go. Od roku 2003 má příspěvková míra hodnotu 19,5%, která je placena zaměstnancem i zaměstnavatelem ve

³³ MUNKOVÁ, G. *Sociální politika v evropských zemích*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. 176-177 s. ISBN 80-246-0780-8.

³⁴ EUROPEAN COMMISSION. *Adequate and sustainable pensions, Synthesis report 2006* [online]. August 2006 [cit. 2011-04-22].

<http://ec.europa.eu/employment_social/social_protection/docs/2006/rapport_pensions_final_en.pdf>

³⁵ BRDEK, M. *Trendy v evropské sociální politice*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2002. 116 s. ISBN 80-86395-25-1.

stejném poměru.³⁶ Po sjednocení Německa proběhla reforma starobního pojištění, dochází k postupnému zvyšování věkové hranice pro přiznání starobního důchodu na 67 let do roku 2017.

První pilíř tvoří tzv. systémy podle pravidla:

- zákonné důchodové pojištění, které se dělí na tři oblasti: pro pracovníky, pro zaměstnance a pojištění pro horníky, které představují 78% výdajů sociálního rozpočtu na důchodové pojištění
- pojištění státních úředníků s výdaji ve výši 12%
- důchodové pojišťovací systémy pro podnikatele a svobodná zaměstnání (jako jsou zemědělci, řemeslníci, umělci, publicisté a doktoři) s pouhými 2% výdajů.

Zákonné důchodové pojištění je nejvýznamnější, účastní se ho přibližně 31,5 milionu osob. Ostatní druhy jsou speciálním pojištěním pro určité skupiny obyvatelstva.³⁷

Doplňkové důchodové pojišťovací systémy jsou v Německu spíše zaměřeny na příjmy nad hranicí, která je zabezpečena základním sociálním pojištěním, a neslouží k doplňování důchodů do této hranice. Doplňkové důchodové pojištění využívá většina středních a velkých podniků i část malých podniků. Zabezpečuje asi dvě třetiny zaměstnanců a doplňuje základní důchody asi na 50 až 70% dosažené individuální mzdy.

V Německu existuje několik typů doplňkového důchodového pojištění:

1. Účetní rezervy (Pensionrückstellung) jsou nejrozšířenější a je do nich zapojeno asi 70% podniků. Představuje myšlenku založení rezervy na budoucí důchodové nároky v účetní rozvaze podniku. Rezervy jsou zapisovány zaměstnancům na individuální účty fondovací metodou, s ohledem na věk a na úrok. Rezervy vznikají jen účetně a ne fyzicky. Částky na individuálních účtech jsou odečitatelnou položkou pro zaměstnavatele a nejsou zahrnuty do základu pro daň z příjmů zaměstnance, zdaňují se až při vyplácení důchodu.
2. Fondy (Pensionskasse) se uplatňují u velkých podniků. Tyto fondy jsou zřizovány odděleně od majetku firmy a jsou spravovány dozorčími a správními radami. Zaměstnavatel si částky odečítá od základu daně, ale zaměstnanec je musí danit jako příjem, jedině že by zaměstnavatel platil pojistné za zaměstnance odvodem z úhrnu

³⁶ EUROPEAN COMMISSION. *Adequate and sustainable pensions, Synthesis report 2006* [online]. August 2006 [cit. 2011-04-22].

<http://ec.europa.eu/employment_social/social_protection/docs/2006/rapport_pensions_final_en.pdf.>

³⁷ BRDEK, M. *Trendy v evropské sociální politice*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2002. 111-114 s. ISBN 80-86395-25-1.

mezd, jinak se platí daň až z vypláceného důchodu. Při vyplacení celé částky nároku na důchod se již nedaní.

3. Skupinové pojištění u komerční pojišťovny (Direktivversicherung) jedná se o obvyklý produkt komerčních pojišťoven.
4. Podpůrné pokladny (Unterstützungskassen) znamená, že za nahromaděné prostředky lze koupit annuitu, nebo ji získat v úhrnu při splnění podmínek nároku, přestavují režim družstevní vzájemnosti.³⁸

Podnikové připojištění, které platí podnikové pojišťovací systémy, se podílí 7,5% na celkových důchodových výdajích: různé formy podnikového pojištění pro pracovníky privátní sféry a dodatečné pojištění pro zaměstnance veřejné sféry.

V Německu jsou podporovány různé formy soukromého pojištění, jelikož výdaje na toto pojištění jsou daňově uznatelné. Velmi oblíbené je životní pojištění, které má zhruba 57 % domácností. Poměrně novou formou pojištění jsou AS-Fondy. Představují dlouhodobé spořicí plány, které vystupují jako Investment-Fonds, které vkládají svůj kapitál do nemovitostí a akcií.³⁹

4.6 Nizozemsko

Nizozemský penzijní systém je založen na státním důchodu, který zajišťuje minimální nutné dávky a na privátním důchodu, který je vyplácen většinou zaměstnaneckými fondy, spravovanými buď přímo zaměstnavatelem (u větších společností), nebo externími manažery (banky, pojišťovny).

První pilíř důchodového systému je tvořen státními důchody. Ty jsou vypláceny mužům i ženám od věku 65 let. Plná penze je placena po 50 letech pojištění, jinak je penze redukována⁴⁰. Způsob stanovení důchodu však vede k poklesu reálné hodnoty vyplácených dávek, neboť minimální mzda se zvýšila jen jednou v období 1980 až 1996. Pilíř je financován příspěvky ze zdaňovaných výdělků zákonem stanovenou maximální sazbou 18,25%.

Druhý pilíř je tvořen zaměstnaneckým důchodovým pojištěním. Nizozemsko má jeden z nejvíce rozvinutých II. pilířů na světě (podíl II. pilíře na celkových důchodových dávkách činí přibližně 83%, podíl aktiv spravovaných penzijními fondy činí zhruba 117% HDP). Spoření v zaměstnavatelských fondech není ze zákona povinné, ale účastní se ho

³⁸ MUNKOVÁ, G. *Sociální politika v evropských zemích*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. 177-178 s. ISBN 80-246-0780-8.

³⁹ BRDEK, M. *Trendy v evropské sociální politice*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2002. 113 s. ISBN 80-86395-25-1.

⁴⁰ Za každý chybějící rok se snižuje o 2%.

více než 95% zaměstnanců. Na řízení penzijních fondů mají významný vliv zaměstnanci (podle zákona je povinná účast 50 % zaměstnanců v orgánech zaměstnavatelských fondů a oborových schématech).

Penzijní dávky z I. a II. pilíře pokrývají zhruba 70% mzdy, která byla dosahována před odchodem do důchodu. V systému jsou pojištěnci chráněni. Hlavní dozor nad investiční činností penzijních fondů vykonává Nizozemská pojišťovací komora. Investiční činnost fondů je ze zákona regulována.⁴¹

4.7 Rakousko

Povinný průběžně financovaný penzijní systém pokrývá téměř 99% ekonomicky aktivního obyvatelstva a je zajišťován samostatnými pojišťovacími subjekty sdruženými v Hlavním svazu rakouských nositelů sociálního pojištění.⁴²

Důchodový věk bude růst do roku 2017 na 65 let pro muže a na 60 pro ženy.⁴³

II. pilíř důchodového systému tvoří zaměstnanecké důchodové zabezpečení, které má dlouhou historickou tradici a je poskytováno zaměstnavateli dobrovolně, ale nebývá vždy garantováno kolektivní smlouvou. Příspěvky platí pouze zaměstnavatel a jsou daňově uznatelné. Financování probíhá z tzv. účetních rezerv, ale uvažuje se o přechodu k příspěvkově definovanému systému, který by byl financován na fondové bázi. Zaměstnanecké fondy jsou vytvořeny ve formě akciových společností oddělených od zaměstnavatelů a vlastněných finančními syndikáty bank a pojišťoven. Druhým typem v tomto pilíři jsou penzijní fondy (od roku 1990), které jsou otevřeny pro všechny zaměstnance. Dávky z druhého pilíře jsou daněny.

Rakousko má silně vyvinut III. dobrovolný pilíř, kterého využívají zejména osoby ve střední a vyšší příjmové skupině, jelikož v I. pilíři jsou stanoveny horní příjmové hranice pro placení příspěvků.⁴⁴

4.8 Slovensko

Reforma z roku 2005 rozdělila zákonný důchodový systém na dva pilíře. Jeden je průběžně financovaný důchodový systém s definovanými dávkami a druhý je příspěvkově definovaný systém spoření. Příspěvkový pilíř řídí soukromně spravované penzijní fondy.

⁴¹ BRDEK, M. *Trendy v evropské sociální politice*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2002. 117-118 s. ISBN 80-86395-25-1.

⁴² BRDEK, M. *Trendy v evropské sociální politice*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2002. 114 s. ISBN 80-86395-25-1.

⁴³ EUROPEAN COMMISSION. *Adequate and sustainable pensions, Synthesis report 2006* [online]. August 2006 [cit. 2011-04-22].

<http://ec.europa.eu/employment_social/social_protection/docs/2006/rapport_pensions_final_en.pdf>

⁴⁴ BRDEK, M. *Trendy v evropské sociální politice*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2002. 114-5 s. ISBN 80-86395-25-1.

Každý z pilířů dostává příspěvek ve výši 9% ze mzdy. Reformou se zvyšuje důchodový věk pro muže na 62 z 60 a také pro ženy (z 53 - 57 podle počtu dětí) do roku 2015. Neexistuje právo na předčasný důchod. V případě předčasného důchodu se dávky snižují o 0,5% za každý měsíc předčasného důchodu.

Existuje zde i dobrovolný penzijní doplňkový systém spoření, který se skládá z penzijního pojištění poskytovaného zaměstnavateli nebo odborovými organizacemi a od roku 2005, i z finančních produktů jiných finančních institucí, které jsou daňově odpočitatelné.⁴⁵

4.9 Švédsko

Průběžné financování důchodového systému má k dispozici v minulosti naplněné rezervní fondy, ze kterých lze čerpat prostředky pro výdaje na období reformy. Důchod se vypočítává podle celoživotních výdělků a je větší provázanost valorizačních mechanismů s ekonomickým vývojem. I přes průběžné financování se výše důchodů vypočítává na základě individuálních záznamů jako příspěvkově definovaná – tzv. NDC (notional-account defined contribution).

Důchodový věk je ve Švédsku stanovena na 65 let s možností předčasného odchodu do důchodu v 61 letech, ale s redukcí dávky.

Ve Švédsku je dlouholetá tradice dobrovolných soukromých penzijních plánů, které pokrývají více než 90% všech zaměstnanců. Jde zejména o zaměstnavatelské fondy, založené na dohodách mezi zaměstnavateli a odbory. Příspěvková sazba je proměnlivá. U administrativních pracovníků dosahuje 5 – 0% a u manuálních pracovníků 3,3%. Jde o dávkově definované systémy, financované průběžně, doplněné tvorbou rezerv (tzv. book-reserve) na pokrytí budoucích penzijních závazků.⁴⁶

4.10 Velká Británie

Britský důchodový systém se skládá ze státní složky (průběžně financované) a z privátní složky (financované fondově nestátními institucemi).

Důchody jsou vypláceny mužům od 65 let a ženám od 60 let, ale věk žen vzroste na 65 let do roku 2020. Státní systém se skládá ze dvou složek, plošné dávky a dávky odvozené

⁴⁵ EUROPEAN COMMISSION. *Adequate and sustainable pensions, Synthesis report 2006* [online]. August 2006 [cit. 2011-04-22].

<http://ec.europa.eu/employment_social/social_protection/docs/2006/rapport_pensions_final_en.pdf>

⁴⁶ BRDEK, M. *Trendy v evropské sociální politice*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2002. 116-117 s. ISBN 80-86395-25-1.

z výdělků. Dávky jsou vypláceny pouze zaměstnancům, nikoliv osobám samostatně výdělečně činným, a je shora omezena. Existuje možnost vyvázání ze systému.

Britské soukromé penzijní fondy patří v Evropě mezi nejpropracovanější. I když nejsou povinné, pokrývají více než 95% pracujících.

Fondy lze rozdělit na dvě skupiny:

1. Podnikové (korporativní) fondy – zabezpečují důchodové pojištění zaměstnanců velkých společností, která je zároveň spravuje. Riziko za deficit nese zaměstnavatel.

2. Oddělené (segregované) fondy – jsou zcela odděleny od fondů kontrolovaných managementem společnosti, jsou řízeny externími investičními společnostmi, bankami a pojišťovnami. Tyto fondy se podílejí na celkovém objemu spravovaných aktiv asi 80%, neboť dosahují lepších výsledků než fondy podnikové.

Obrovský skandál o zneužití majetku fondů z roku 1991, si vynutil vznik zákona, jenž nahrazuje samoregulaci. Británie se nebrání investování do zahraničí – tento podíl dosahuje až 30% z celkových aktiv. Do mateřské firmy lze investovat maximálně 5% aktiv. Zaměstnavatel nesmí podmiňovat přijetí účastníka účastí v podnikovém penzijním fondu a na zachování práv při změně zaměstnání existují přísné předpisy.

Nestátní fondy a fondy organizované místními zastupitelstvy jsou většinou fondového typu, ale některé větší fondy, zvláště z veřejného sektoru, jsou financovány průběžně. Některé menší fondy přecházejí k příspěvkově definovanému systému a očekává se, že z důvodu úspory a lepší kontroly nákladů k příspěvkově definovanému systému budou přecházet i větší fondy.

Podle zákona jsou zaměstnavatelé povinni přispívat do fondu za své zaměstnance, většinou přispívají i samotní zaměstnanci.⁴⁷

⁴⁷ BRDEK, M. *Trendy v evropské sociální politice*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2002. 118-120 s. ISBN 80-86395-25-1.

4.11 Srovnání

Tabulka č.9: Porovnání důchodového věku a doplňkového pojištění v zemích Evropské unie

	Důchodový věk v letech	Doplňkové důchodové pojištění
Belgie	65 muži a 63 ženy	nerozvinuly se příliš nestátní penzijní plány, spíše podnikové plány; pojistné je odčitatelnou položkou
Česká republika	zvyšuje na 65	penzijní připojištění se státním příspěvkem
Francie	60 (+ 40 let pojištění)	doplňkové pojištění je povinné a organizované státem; vznikají i dobrovolné důchodové fondy
Itálie	muži 62 od 2014, do 2015 ženy 57 let	dobrovolné zaměstnanecké fondy mají nevýznamnou roli (v 2000 jen 7% aktiv. občanů)
Německo	67 do 2017	podnikové připojištění, financování na systému účetních rezerv; podpora soukromého pojištění (daňově uznatelné)
Nizozemsko	65	nejvíce rozvinuté zaměstnanecké důchodové pojištění na světě, účastní se 95% zaměstnanců
Rakousko	65 muži a 60 ženy do 2017	zaměstnanecké zabezpečení poskytováno zaměstnavateli dobrovolně, penzijní fondy, silně vyvinutý III. pilíř
Slovensko	62 (ženy do 2015)	penzijní pojištění poskytované zaměstnavateli nebo odborovými organizacemi
Švédsko	65	dlouholetá tradice dobrovolných soukromých penzijních plánů (90% zaměstnanců) = zaměstnavatelské fondy
Velká Británie	muži 65, ženy 60 (do 2020 až v 65)	nepovinné soukromé penzijní fondy (95%pracujících) – podnikové a oddělené fondy

Prameny: BRDEK, M. *Trendy v evropské sociální politice*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2002. s. 252. ISBN 80-86395-25-1.; EUROPEAN COMMISSION. *Adequate and sustainable pensions, Synthesis report 2006* [online]. August 2006 [cit. 2011-04-22].

<http://ec.europa.eu/employment_social/social_protection/docs/2006/rapport_pensions_final_en.pdf>;

MUNKOVÁ, G. *Sociální politika v evropských zemích*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. s. 189. ISBN 80-246-0780-8.

5 PŘEVODITELNOST NA JINÉ SUBJEKTY

Původně v této kapitole mělo být popsáno prodání penzijního fondu jinému penzijnímu fondu, ale ani Evropská unie s takovýmto prodejem nesouhlasí, tak alespoň v následujících odstavcích popisují jaké existují možnosti propojení fondů či převod prostředků na jiný fond.

Činnost penzijních fondů v České republice podléhá státnímu dozoru ze strany České národní banky a Ministerstva financí. Případné zrušení nebo likvidace penzijního fondu se řídí obchodním zákoníkem. Fond se ruší rozhodnutím České národní banky a je mu odejmuto povolení činnosti. Rozdělování a fúze také podléhá dozoru národní banky.

Při zrušení penzijního fondu rozdělením nebo splynutím se účastník stává automaticky účastník nového fondu pokud toto neodmítne. Při zrušení fondu bez právního nástupce dojde k vypořádání výplatou jednorázového vyrovnání nebo odbytného.

Existuje i možnost přestoupit do jiného penzijního fondu, pokud není účastník s pojištěním spokojen, ale nemůže přejít do životního pojištění. Musel by jedinečně ukončit připojištění a tím by ztratil státní příspěvky. Penzijní fond může zpoplatnit odbytné a převody prostředků poplatníků realizovaných častěji než jednou za pět let.

Problém s přenositelností je velkým problémem u zaměstnaneckých fondů. Při změně zaměstnavatele je nutná i změna zaměstnaneckého fondu. Pro příklad tohoto problému mi poslouží situace na německém trhu s důchodovým zabezpečením.

Při původním vzniku těchto systémů se neplánovaly časté změny pracovišť. Smlouvy uzavřené do roku 2005 byly relativně nepružné. Při odchodu do nového zaměstnání zůstávaly nashromážděné prostředky u původního zaměstnavatele a zaměstnanec uzavíral s novým zaměstnavatelem novou (další) smlouvu. Tím docházelo ke vzniku důchodu, který byl složen z rozmanitých a malých důchodů, což vedlo k vysokým administrativním nákladům.

U smluv uzavřených po roce 2005 již má zaměstnanec možnost výběru ze dvou variant. Může mít stále otevřen účet u původního zaměstnavatele, nebo může využít právo převoditelnosti a vezme s sebou k novému zaměstnavateli a předpokládané dávky jsou převedeny k novému zaměstnavateli. Následně je důchod placen z jednoho zdroje. Právo o převoditelnosti platí pro podmínky o převáděném majetku, který musí být pod hranicí 64 800 eur (západ) nebo 54 600 eur (východ). Převod se uskutečňuje do jednoho roku po skončení pracovního poměru.⁴⁸

⁴⁸ FORIUM.DE. *Betriebliche Altersvorsorge ist nicht nur Chefsache* [online]. 23.3.2009 [cit. 2011-05-02]. http://www.forium.de/redaktion/fuenf_wege_zur_betriebsrente/.

6 HOSPODAŘENÍ POJISTNÝCH A PENZIJNÍCH FONDŮ

Pojišťovnou se rozumí právnická osoba s povolením k provozování pojišťovací činnosti. Pojišťovací činnost je brána jako uzavírání pojistných smluv pojišťovnou, správa pojištění a poskytování pojistných plnění z pojistných událostí, poskytování asistenčních služeb a zpracování osobních údajů. Česká asociace pojišťoven neboli ČAP, sdružuje pojišťovny na českém trhu.

Penzijní fond je také právnickou osobou, která ale provozuje penzijní připojištění. Penzijní fond je akciovou společností, pro kterou platí ustanovení obchodního zákoníku. Penzijní fondy mají také svou sdružující organizaci a tou je Asociace penzijních fondů ČR (APF ČR).

6.1 Česká asociace pojišťoven

ČAP zahájila svou činnost k 1. lednu 1994 a jedná se o zájmové sdružení komerčních pojišťoven, vytvořeným podle § 20f občanského zákoníku na organizaci a podporu vzájemné pomoci, spolupráce a zabezpečení zájmů pojišťoven a zajišťoven. Rokem 1998 se stala řádným členem Evropské pojišťovací a zajišťovací federace (CEA).

Organizační struktura ČAP je zobrazena v příloze č. 4. Posláním ČAP je zastupovat, hájit a prosazovat zájmy členských pojišťoven a jejich klientů vůči orgánům státní správy, legislativě a dalším subjektům. Dále podporuje zájmy českého pojistného trhu vůči EU a rozvoj pojistného trhu v České republice, spolupracuje se zahraničními asociacemi a institucemi.

Hlavními úkoly sdružení jsou následující úkoly: zpracovávat připomínky k právním předpisům, týkající se pojišťovnictví; prosazování nezbytných úprav české i evropské legislativy; tvorba nástrojů pro zabránění škod a pojistných podvodů; vytváření informačních nástrojů pro veřejnost; informovat o vývoji pojistného trhu, či pojistných produktech; vytvářet pravidla etického chování v pojišťovnictví; dbát na dodržování zásad a odstraňování rozporů mezi členy asociace. Úkolem ČAP, ale není vykonávat kontrolu řízení a organizace činnosti svých členů, kontrolovat jejich obchodní strategie a ani nemá za úkol řešit otázky sporů ze smluvních vztahů mezi pojistitelem a pojistníkem.

Členy asociace jsou kromě zakladatelů i další osoby, členy mohou být pojišťovny. Členové se dělí na řádné, se zvláštním statutem a přidružené členy.

Řádnými členy jsou (podle Výroční zprávy 2009):

1. AEGON Pojišťovna, a.s. (podíl zahraniční účasti 100 %)
2. Allianz pojišťovna, a.s. (100 %)
3. Amcico pojišťovna a.s. (100 %)

4. Aviva životní pojišťovna, a.s. (100 %)
5. AXA pojišťovna a.s. (100 %)
6. AXA životní pojišťovna a.s. (100 %)
- 7. Česká podnikatelská pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group (0 %)**
8. Česká pojišťovna a.s. (100 %)
- 9. Česká pojišťovna ZDRAVÍ a.s. (0 %)**
- 10. ČSOB Pojišťovna, a.s., člen holdingu ČSOB (75 %)**
11. D.A.S. pojišťovna právní ochrany, a.s. (100 %)
12. DEUTSCHER RING Lebensversicherungs-Aktiengesellschaft, pobočka pro ČR
13. DIRECT Pojišťovna, a.s. (100 %)
14. EVROPSKÁ Cestovní Pojišťovna, a.s. (100 %)
- 15. Generali Pojišťovna a.s. (0 %)**
- 16. Hasičská vzájemná pojišťovna, a.s. (0 %)**
17. HDI Versicherung AG, organizační složka (100 %)
18. ING Životní pojišťovna N.V., pobočka pro Českou republiku (100 %)
- 19. Komerční pojišťovna, a.s. (51 %)**
- 20. Kooperativa pojišťovna, a.s., Vienna Insurance Group (89,65 %)**
- 21. MAXIMA pojišťovna, a.s. (0 %)**
22. POJIŠŤOVNA CARDIF PRO VITA, a.s. (100 %)
- 23. Pojišťovna České spořitelny, a.s., Vienna Insurance Group (90 %)**
- 24. Pojišťovna VZP, a.s. (0 %)**
- 25. Slavia pojišťovna a.s. (0 %)**
26. Triglav pojišťovna, a.s. (100 %)
27. UNIQA pojišťovna, a.s. (100 %)
- 28. VIKTORIA VOLKSBANKEN pojišťovna, a.s. (90 %)**
29. Wüstenrot pojišťovna a.s. (100 %)
30. Wüstenrot, životní pojišťovna, a.s. (100 %).

Zvýrazněna jsou pojišťovny, které nemají 100 % podíl zahraniční účasti. Pro ekonomiku České republiky, jsou důležité právě tyto zvýrazněné pojišťovny, jelikož na základě jejich činnosti dochází ke zlepšování naší ekonomiky.

Přidruženým členem může být pojišťovna pouze na dobu do jejího přijetí za člena ČAP shromážděním členů.

Členy se zvláštním statutem mohou být specializovaná sdružení pojišťovacích odborníků, pojišťovny vlastněné výhradně státem a právnické osoby jiné než pojišťovny⁴⁹. Současnými přidruženými členy jsou:

1. AIDA česká sekce Mezinárodního sdružení pro pojistné právo
2. Česká kancelář pojistitelů
3. Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s.

V příloze č. 5 jsou u jednotlivých členů ČAP uvedeny, jaké pojistné produkty poskytují v rámci pojištění osob.

Nyní se již zaměřím na ekonomické ukazatele ČAP jako celku.

Podíl členů ČAP na pojistné trhu České republiky činí 98 %. Prvních 10 největších pojišťoven zaujímá 87,9 % celkového předepsaného pojistného. Oproti roku 2008 došlo k poklesu z 90,1 %. I přes nepříznivé vnější vlivy v roce 2009 došlo k růstu celkových objemů předepsaného pojistného o 3,1 % na celkovou hodnotu 141,4 mld. Kč. Díky stagnujícímu neživotnímu pojištění, k růstu pojistného se zasadilo pojištění životní, jehož objem pojistného se zvýšil o 5,8 %.

6.1.1 Aktiva a finanční umístění

Základní kapitál pojišťoven rostl z 18,3 mld. Kč na 19,4 mld. Kč, což znamená nárůst o 6% proti předchozímu roku ze 4,1%. Výsledek hospodaření v roce 2008 měl výrazný pokles na 9,3 mld. Kč, ale v roce 2009 již dosáhl hodnoty 15,5 mld. Kč.

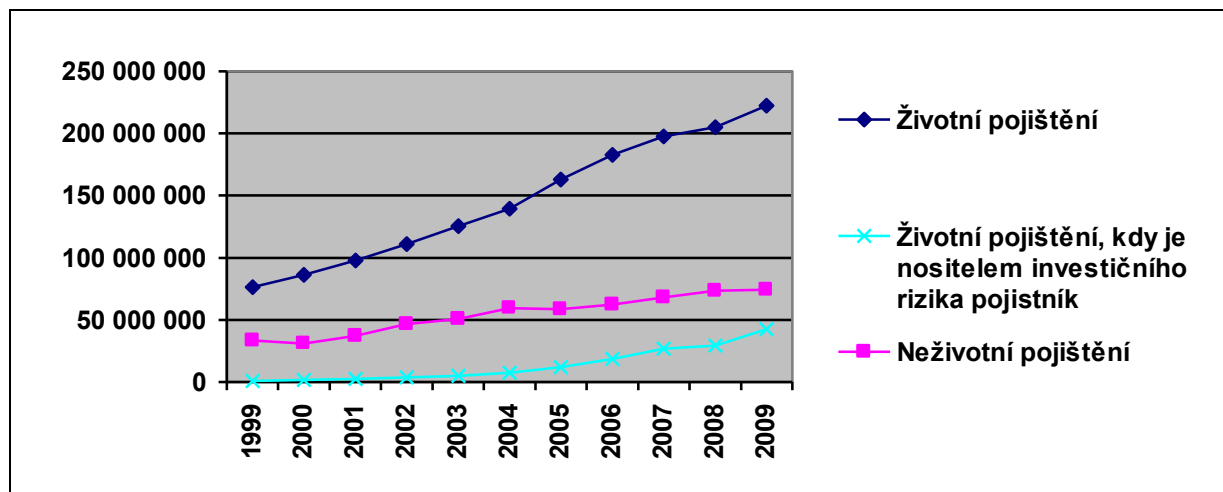
Činnost pojišťoven se projevuje ve stavu technických rezerv. Tempo růstu se zvýšilo z 4,8% na 6,6 %. Hlavní růst má na bedrech životní pojištění, u něhož vzrostly rezervy o 8,6 % při stagnaci v neživotním pojištění. Nadprůměrně vzrostly technické rezervy životních pojištění, u nichž je nositelem investičního rizika pojistník o téměř 45 % proti předchozím 9,3 %.

Růst aktiv se mírně zrychlil z 6,7 % meziroční změny na 7,3%, finanční umístění se zvýšilo o 5,4 % proti 6,3 %. Ve skladbě finančního umístění nadále rostl podíl dluhových cenných papírů ze 74,9 % na 78,6 % a depozita u bank mírně poklesla z 9,6 % na 8,1 %.

Vývoj technických rezerv je znázorněn v následujícím grafu a v tabulce je znázorněn vývoj aktiv a finančního umístění.

⁴⁹ Stanovy ČAP: <http://www.cap.cz/>

Graf č.2: Vývoj technických rezerv v tis. Kč



Pramen: Výroční zpráva 2009 ČAP: <http://www.cap.cz/>

Z grafu je zcela jasně vidět současný trend ve tvorbě rezerv životního pojištění, které velice rychle roste, na rozdíl od neživotního pojištění, které také roste, ale výrazně pomaleji. Od roku 2004 roste i tvorba technických rezerv u životního pojištění, kdy je nositelem investičního rizika pojistník.

Tabulka č.10: Vývoj aktiv a finanční umístění v mil. Kč

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Aktiva celkem	125 148	133 001	155 344	176 557	201 700	229 542
Finanční umístění celkem	93 410	108 822	124 886	141 471	165 504	194 373
Dluhové cenné papíry	23 959	39 161	56 432	93 393	108 953	133 537
Akcie a cenné papíry s proměnlivým výnosem	7 841	4 270	4 398	7 576	5 300	13 418
Finanční umístění v podnikatelských seskupeních	13 062	13 774	10 342	9 442	13 743	13 098
Depozita u finančních institucí	29 728	36 450	38 062	16 681	20 859	20 037

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Aktiva celkem	258 893	291 797	316 490	328 778	350 558	374 060	401 294
Finanční umístění celkem	215 720	249 738	267 745	273 750	284 837	302 850	319 038
Dluhové cenné papíry	145 299	154 894	167 356	194 205	205 287	226 853	250 819
Akcie a cenné papíry s proměnlivým výnosem	12 579	26 771	32 784	30 481	29 071	23 219	17 245
Finanční umístění v podnikatelských seskupeních	18 557	24 476	25 787	11 260	11 583	13 880	13 355
Depozita u finančních institucí	23 162	26 884	27 330	26 004	25 811	29 156	25 953

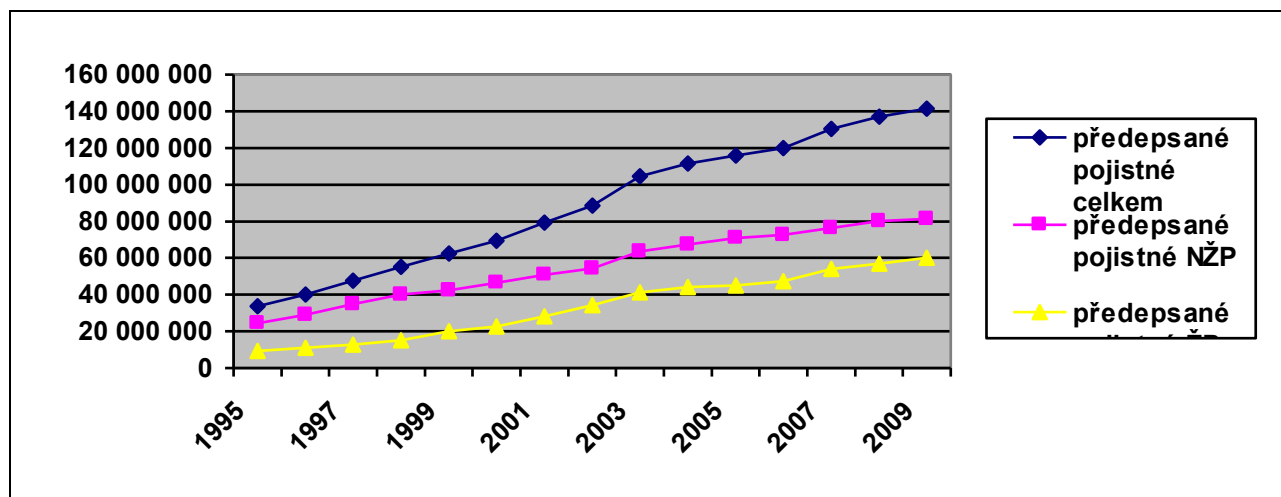
Pramen: Výroční zpráva 2009 ČAP: <http://www.cap.cz/>

V tabulce je vidět jak rostou celková aktiva pojišťoven, která během 12 let vzrostla ze 125 mld. Kč na 401 mld. Kč. Je tu vidět i to, že nejvíce finančních prostředků je investováno do dluhopisů 250 mld. Kč.

6.1.2 Předepsané pojistné a pojistné plnění

Předepsané pojistné podléhá snižování tempa růstu z 5,2 % na 3,1%, hlavním vlivem je zpomalení v neživotním pojištění, jehož růst poklesl z 5,3 % na 1,2 %. Životní pojištění naopak vykázalo mírné zrychlení meziročního růstu z 5,1 % na 5,8 %.

Graf č.3: Vývoj předepsaného pojistného v tis. Kč



Pramen: Výroční zpráva 2009 ČAP: <http://www.cap.cz/>

Neživotní pojištění:

Snížení tempa růstu bylo pravděpodobně způsobeno nízkým růstem i poklesem položek, pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, havarijního pojištění a pojištění odpovědnosti. Výrazné tempo růstu se projevilo hlavně u pojištění finančních ztrát o 11,6 %.

Životní pojištění:

V současné době dynamika pojištění pro případ dožití nebo smrti vykazuje pokles o 0,4 %, ale růstu o 12,1 % prokazuje větší oblíbenost pojištění spojeného s investičním fondem, který má celkový podíl na životním pojištění 40,2 %. U doplňkových pojištění došlo k růstu o 12,1 %. Růst životního pojištění je hlavně založen na jednorázovém pojistné, které se zvýšilo o 6,9 %.

Následující tabulka ukazuje hlavní druhy životního pojištění předepsaného pojištění.

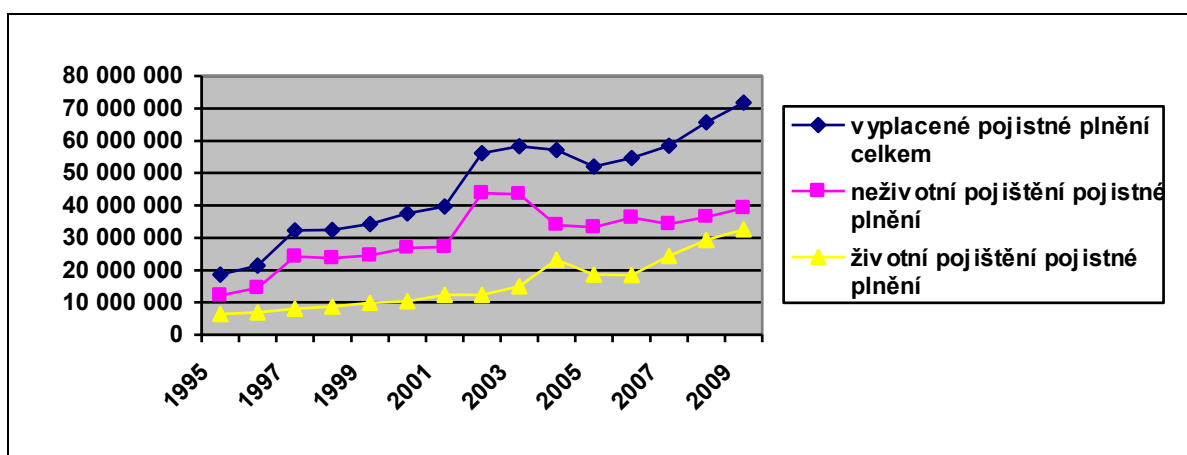
Tabulka č.11: Hlavní druhy životního pojištění – předepsané pojištění v mil. Kč

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
ŽP celkem	22 770	28 281	34 160	41 123	44 201	44 954	47 233	54 120	56 888	60 186
Pojištění pro případ dožití nebo smrti a dožití	11 186	15 396	19 571	24 423	26 608	25 860	24 045	23 576	22 543	22 455
Pojištění spojené s investičním fondem	1 522	2 453	3 137	4 878	6 052	7 550	11 336	18 387	21 588	24 194
Doplňková pojištění	1 076	1 211	4 408	4 463	4 766	5 127	5 408	5 662	6 155	6 896

Pramen: Výroční zpráva 2009 ČAP: <http://www.cap.cz/>

S rostoucím objemem uzavřených pojistných smluv a velikostí předepsaného plnění jak v životním i neživotním pojištění. Musí samozřejmě docházet i k růstu pojistného plnění. Objem vyplacených prostředků v prvních letech v případě životního pojištění byl nižší než pojistné plnění neživotního pojištění. V současné době dochází k vyrovnání pojistného plnění z obou pojištění. Podle mě růst pojistného plnění z životního pojištění je způsoben tím, že u mnoha smluv uzavřených před 14 lety dochází k dožití a pojišťovny tak musí vyplácet stále více plnění.

Graf č.4: Vyplacené pojistné plnění v tis. Kč



Pramen: Výroční zpráva 2009 ČAP: <http://www.cap.cz/>

6.2 Asociace penzijních fondů

Asociace penzijních fondů ČR je dobrovolné zájmové sdružení právnických osob, podobně jako ČAP. Asociace byla založena 25. června 1996 na ustavující členské schůzi ve formě samostatného právního subjektu. Navázala na činnost předchozí APF ČR, která neměla právní subjektivitou a zanikla ke dni vzniku nové asociace.

Organizační struktura APF ČR je představována valnou hromadou, která je složena z volených funkcí a orgánů. Do volených funkcí a orgánů patří kontrolní komise, prezident (ing. Rusnok, J.) a viceprezidenti (ing. Beneš, P. a ing. Boucník, M.). Pod viceprezidenty spadají nevolené orgány, kam patří prezidium složené z osmi členů, sekretariátu a odborné sekce. Do odborných sekcí patří: legislativa, etika, ekonomika, informatika a provozní správa fondů, PR aktivit a vnějších vztahů a pojistná matematika.⁵⁰

Mezi činnosti APF ČR lze zahrnout koordinování, zastupování, hájení a prosazování společných zájmů svých členů. Dalším úkolem je propagovat myšlenku penzijního připojištění a dávat připomínky k legislativním návrhům a jiná opatření, která se týkají oblasti

⁵⁰ Viz. příloha č. 6: Schéma organizační struktury.

penzijního připojištění a jiných zájmů penzijních fondů a iniciovat jejich změny. Působí i jako poradenské i informační centrum, podporuje a organizuje vzdělávací a vědeckou činnost. APF by měla reprezentovat společné zájmy svých členů vůči zahraničí, navazovat a rozvíjet styky s obdobnými institucemi v zahraničí a participovat na procesu přibližování podmínek penzijního připojištění ČR standardům Evropské unie. Dbát na dodržování etiky vztahů mezi členy APF ČR a účastníky penzijního připojištění. Dá se říci, že APF mohla být založena z důvodu působit na odstranění rozporů mezi členy APF, organizovat odbornou, právní a věcnou součinnost při řešení procesů slučování, splývání a zániku penzijních fondů pro eliminaci případných negativních důsledků na image penzijního připojištění a jeho účastníky. Dá se říci, že i v těchto úkolech a činnostech jsou si ČAP a APF ČR rovny.

Členství v asociaci je dobrovolné a má dvě formy. Jedná se o členství řádné a přidružené.

Řádné členství je určeno penzijním fondům vzniklým na základě zákona č.42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, v platném znění. Vzniká na základě jednostranného přistoupení penzijního fondu. V ČAP je člen přijat na základě hlasování na shromáždění.

Řádnými členy jsou:

1. AEGON Penzijní fond, a.s.
2. Allianz penzijní fond, a.s.
3. AXA penzijní fond a.s. (dříve Winterthur PF a.s.)
4. ČSOB Penzijní fond Progres, a.s.
5. ČSOB Penzijní fond Stabilita, a.s.
6. Generali penzijní fond, a.s.
7. ING Penzijní fond, a.s.
8. Penzijní fond České pojišťovny, a.s.
9. Penzijní fond České spořitelny, a.s.
10. Penzijní fond Komerční banky, a.s.

Přidruženými členy mohou být právnické osoby, které působí v oblastech navazujících na penzijní připojištění nebo s ním úzce souvisejících. Členství vzniká na základě žádosti o členství, po jejím schválení prezidiem APF ČR.

Přidruženými členy jsou:

- Deloitte Advisory s.r.o.
- KPMG Česká republika, s.r.o.

Během roku 2009 působilo aktivně na trhu 10 penzijních fondů z původních 47, které obdržely licenci (dva penzijní fondy nikdy činnost nezahájili). Do likvidace nevstoupil žádný

fond, což dokladuje konsolidaci odvětví, v němž již od roku 2002 nebyl nucen státní dozor přijmout žádné rozhodnutí o likvidaci. Do konce roku 2001 se v likvidaci ocitlo celkem 12 penzijních fondů, jejich podíl na trhu byl malý a ztráty zanedbatelné.

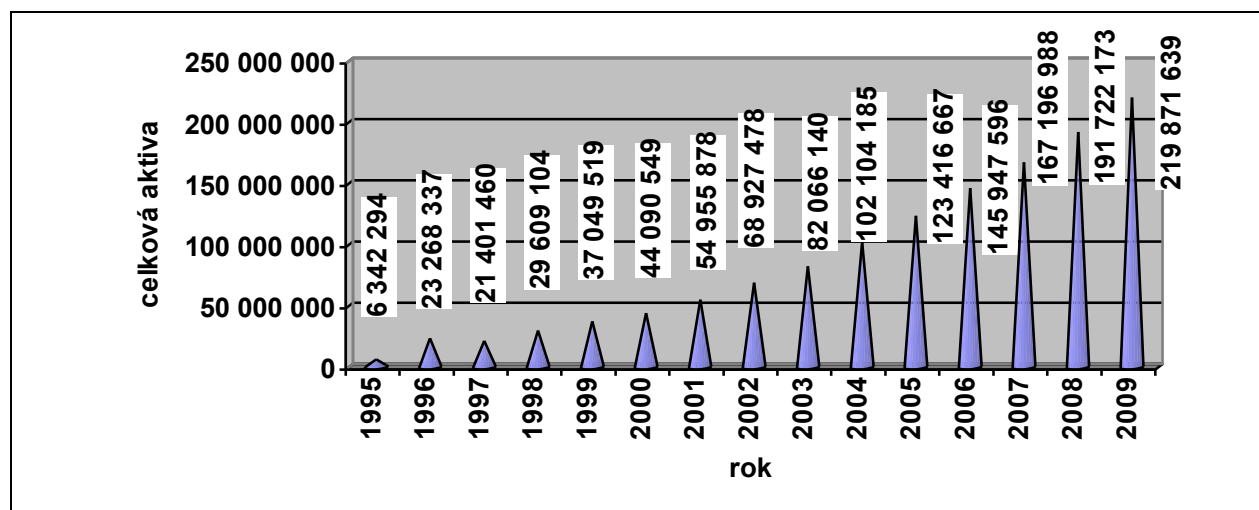
Penzijní fondy využívají zázemí významných, většinou zahraničních, akcionářů operujících na českém trhu převážně v oblastech bankovníctví a pojišťovnictví. Tito akcionáři disponují v mnoha případech aktivy mnohonásobně vyššími než je objem státního rozpočtu ČR a poskytují záruku bezpečného fungování odvětví.

6.2.1 Aktiva penzijních fondů

Aktiva penzijních fondů byla v roce 2009 vykázána ve velikosti 215,9 miliard Kč, což je o 24,2 miliard více než v roce 2008 (191,7 miliard Kč). Aktiva penzijních fondů byla k 31.12.2007 vykázána ve výši 167,2 miliard Kč, což je téměř o 21,3 miliard Kč více než na konci roku 2006 (145,9 miliard Kč), tento nárůst je však o 1,2 miliard nižší. Průměrná částka aktiv na účastníka v roce 2009 přesáhla 48 tisíc Kč, ale v roce 2008 činila téměř 45 tisíc Kč, v roce 2007 představovala cca 44 tisíc Kč a v roce 2006 to bylo skoro 40 tisíc Kč.

S růstem aktiv stoupá i podíl majetku obhospodařovaného penzijními fondy na hrubém domácím produktu. Roku 2008 bylo dosaženo podílu 5,2 % HDP a v roce vzrostla na 5,9 % HDP. V roce 2007 činil tento podíl cca 4,7%, roku 2006 přibližně 4,5%, v roce 2005 to bylo 4,21% HDP a v roce 2004 činil tento podíl jenom 3,7%. Je velice dobré, že tento růst probíhá, ale mohl by být i výraznější.

Graf č.5: Vývoj celkových aktiv v tis. Kč



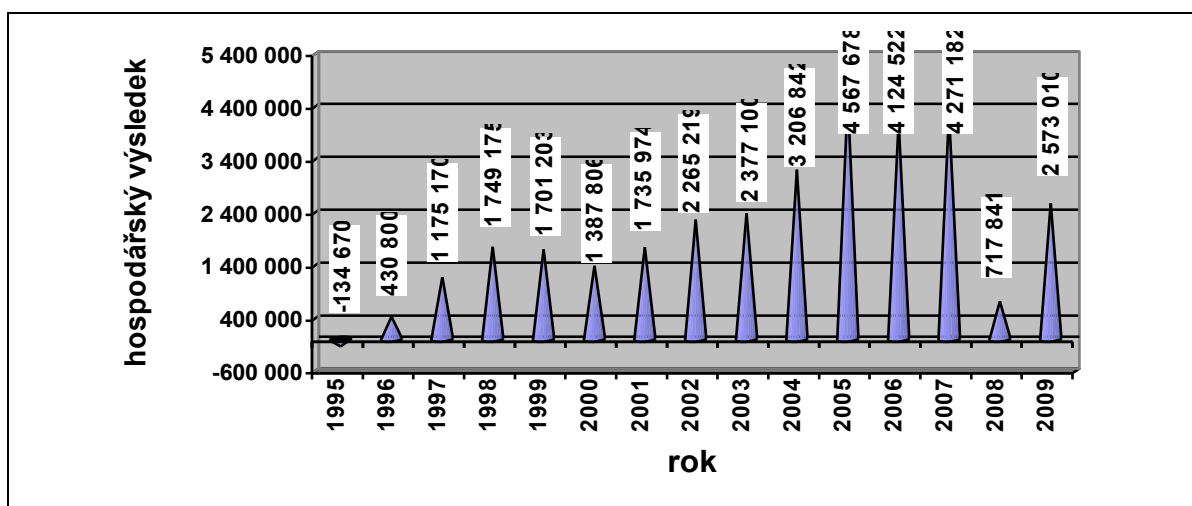
Pramen: Asociace penzijních fondů ČR: http://publikace.apfcr.cz/cz_verze.html

6.2.2 Hospodářský výsledek

Prostředky ve prospěch účastníků zaznamenávají stálý růst. Na jejich účtech fondy vykázaly k 31.12.2007 částku 162,1 miliardy Kč, tedy o 26 miliard více než na konci předchozího roku (136 miliardy Kč). Meziročně pak došlo k nárůstu o 19,1%. V roce 2008 bylo připsáno 186,1 miliard Kč. Roku 2009 došlo k překročení 200 miliardové hranice (200,2 Kč). Roční nárůst je tedy 14,1 miliard Kč a měsíční nárůst vychází na 1,17 miliardy Kč.

Jako ostatní finanční instituce i penzijní fondy se potýkají s nepříznivým vývojem kapitálového trhu. Zisku i přesto bylo dosaženo ve výši 2,6 miliardy Kč, je to o 1,9 miliardy více než předchozího roku. Ale nevyrovná se stavu k 31.12.2007, kdy zisk dosahoval 4,39 miliardy Kč a překročit zisk dosažený v roce 2006 (4,14 miliardy). Vývoj v hospodářském výsledku v roce 2008 ukazuje i vliv hospodářské krize, který se projevil takovýmto rapidním poklesem.

Graf č.6: Vývoj hospodářského výsledku v tis. Kč



Pramen: Asociace penzijních fondů ČR: http://publikace.apfcr.cz/cz_verze.html

V investování penzijních fondů je stále zachována konzervativní strategie, která je stanovena zákonem. V portfoliu převládá podíl dluhopisů (81,5 %, na konci roku 2008 to bylo jen 78,8 %), v akciích bylo umístěno pouhých 1,7 % majetku (2008 to bylo ještě 3,1 %) a na termínovaných vkladech 11,3 % spravovaných prostředků (z 9,6 % v roce 2008).

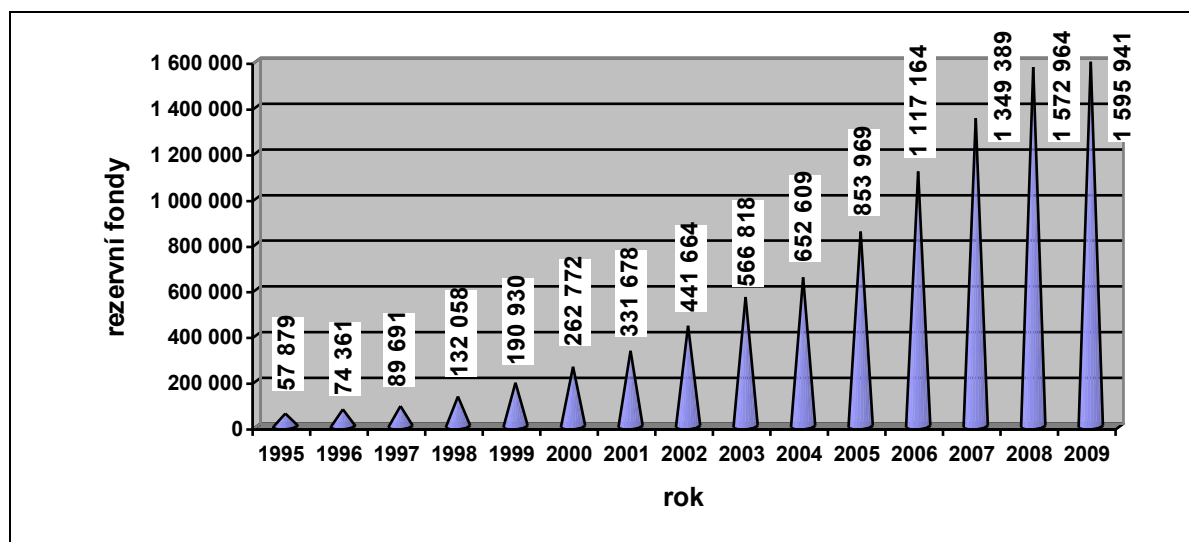
Tabulka č.12: Umístění prostředků penzijních fondů v mld. Kč

v tržních cenách	2006	2007	2008	2009	Podíl 2009 (%)
Dluhopisy	110,2	119,4	144,8	171,6	79,55
Pokladniční poukázky	5,5	7,4	6,4	2,2	1,00
Akcie	9,6	9,8	5,7	3,5	1,62
Podílové listy	4,8	7,6	6,2	6,9	3,21
Peníze a ostatní aktiva	15,2	22,8	28,4	31,5	14,62
Celkem	145,4	167,0	191,5	215,7	100,00

Pramen: Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2009:
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Zprava_o_vyvoji_FT_v_roce_2009_pdf.pdf

Provozní náklady penzijních fondů klesají. V porovnání průměrných provozních nákladů k celkovým aktivům činily náklady v roce 2009 – 1,44% (2008 – 1,49%). V prvním roce existence systému se, ale průměrné provozní náklady pohybovaly v poměru k celkovým aktivům ve výši 8,95%, v roce 2003 již byly na úrovni pouhých 1,8% a roku 2004 již byli jen na úrovni 1,45%. Výsledky dokládají vysokou a stoupající efektivitu penzijních fondů, srovnatelnou s mezinárodní úrovní. Tento trend bude jistě pokračovat v rámci konkurence mezi jednotlivými penzijními fondy, třebaže prostor dalšího snižování nákladů je již dosti omezený.

Graf č.7: Vývoj stavu rezervních fondů v tis. Kč



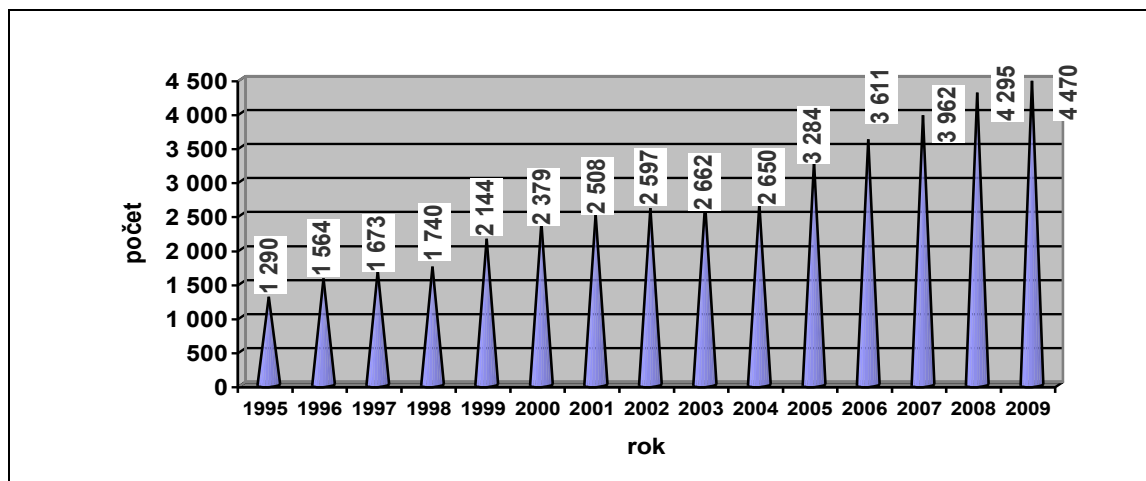
Pramen: Asociace penzijních fondů ČR: http://publikace.apfcr.cz/cz_verze.html

6.2.3 Vývoj počtu účastníků penzijního připojištění

Roku 2009 bylo fondy vykázáno penzijními fondy téměř 4,5 milionu účastníků (4 470 178). To je o 174 575 účastníků více než pro rok 2008, kdy bylo účastno penzijnímu připojištění 4 295 603. Nejvyšší nárůst počtu účastníků byl v prvních dvou letech fungování penzijního připojištění na trhu. Rok 2005 navázal na oživení trhu, které nastalo v roce 2004. Zapojení obyvatelstva předčila původní očekávání. Roku 2005 byl připojištěn téměř každý třetí občan ČR a cca 55% práce schopných obyvatel. Nyní míra zapojení obyvatelstva roku 2009 převyšovalo 70 % ekonomicky aktivních obyvatel. Osoby starší 60 let dosahují 24 % z celkového počtu spořicích.

Roku 2007 byla tato míra zapojení následující: více než 60% ekonomicky aktivních obyvatel bylo účastno na penzijním připojištění bez započtení penzijně připojištěných nad 60 let, kteří tvořily 22% z celkového počtu spořicích.

Graf č.8: Vývoj počtu účastníků v tis.



Pramen: Asociace penzijních fondů ČR: http://publikace.apfcr.cz/cz_verze.html

Tabulka č.13: Počet účastníků penzijního připojištění dle věku

K 31.12.	2005	2006	2007	2008	2009	Meziroční změna	
						abs.	(%)
18 - 19 let	12 522	16 513	21 461	22 526	23 433	907	4,03
20 - 29 let	368 952	420 387	475 887	512 496	530 382	17 886	3,49
30 - 39 let	601 614	686 156	786 781	867 574	927 964	60 390	6,96
40 - 49 let	705 074	735 250	777 167	807 665	839 614	31 949	3,96
50 - 59 let	931 001	966 952	996 474	1 010 509	1 008 265	-2 244	-0,22
60 - 69 let	452 878	530 932	610 778	682 601	729 339	46 738	6,85
70 - 79 let	173 965	196 484	218 919	245 558	267 966	22 408	9,13
80 a více	33 721	40 971	48 890	58 307	67 559	9 252	15,87
Celkem	3 279 727	3 593 645	3 936 357	4 207 236	4 394 522	187 286	4,45

Pramen: Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2009:

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Zprava_o_vyvoji_FT_v_roce_2009_pdf.pdf

Tabulka č.14: Porovnání počtu účastníků a hospodářského výsledku

	Počet účastníků v tis.	Hospodářský výsledek v tis. Kč	HV na 1 účastníka
1995	1 290	- 134 670	- 104,40
1996	1 564	430 800	275,45
1997	1 673	1 175 170	702,43
1998	1 740	1 749 175	1 005,27
1999	2 144	1 701 203	793,47
2000	2 379	1 387 806	583,36
2001	2 508	1 735 974	692,17
2002	2 597	2 265 219	872,24
2003	2 662	2 377 100	892,98
2004	2 650	3 206 842	1 210,13
2005	3 284	4 567 678	1 390,89
2006	3 611	4 124 522	1 142,21
2007	3 962	4 271 182	1 078,04
2008	4 295	717 841	167,13
2009	4 470	2 573 010	575,62

Pramen: Asociace penzijních fondů ČR: http://publikace.apfcr.cz/cz_verze.html, výpočty.

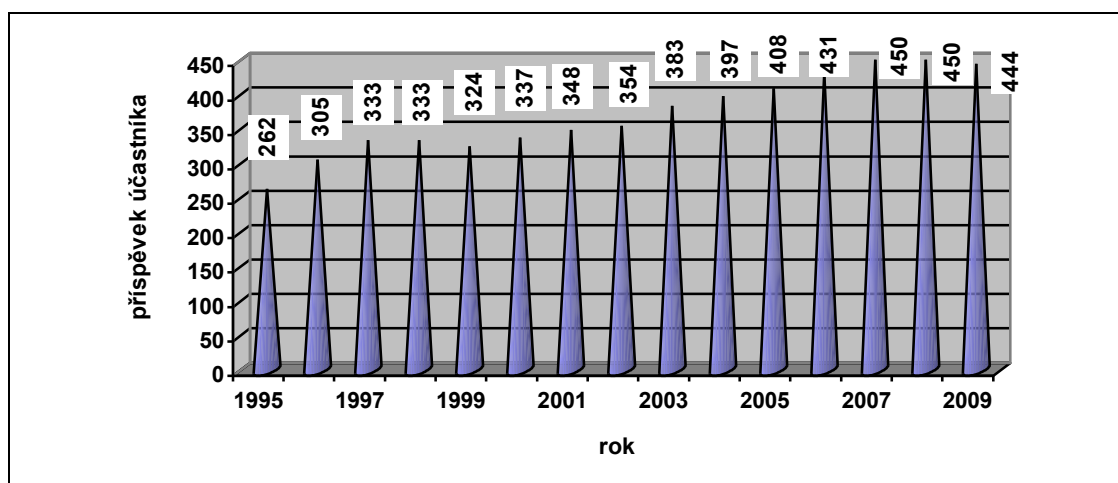
Hospodářský výsledek připadající na jednoho účastníka penzijního připojištění v roce 2008 byl druhý nejnižší za celou historii penzijního připojištění. Nejnižší byl jen v roce 1994, kdy hospodářský výsledek skončil ztrátou.

Novela zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem, realizovaná zákonem č. 36/2004 Sb., umožnila penzijní připojištění rovněž občanům s bydlištěm na území jiného státu EU za podmínky, že jsou účastni veřejného důchodového nebo zdravotního pojištění v ČR. K 31.12.2004 bylo připojištěno 1031 cizinců, z toho počet občanů Slovenska byl 1003. O rok později již bylo připojištěno 3 977 cizinců a z toho 2 705 občanů ze Slovenska. Od roku 2008 bylo připojištěno už 11 293 cizinců a v roce 2009 došlo ještě k dalšímu růstu na 12 192 účastníků ze států EU. Nejvíce jsou samozřejmě zastoupeni občané Slovenska, kteří představují 90 % (10 902) takto pojištěných cizinců.

6.2.4 Vývoj příspěvků účastníků

Stále se zvyšujícím se číslem v rámci penzijního připojištění je nárůst průměrných měsíčních příspěvků od zaměstnavatelů a i počet účastníků, kterým zaměstnavatel přispívá. V roce 2004 zaměstnavatel průměrně přispíval zaměstnanci částku 430,- Kč. O rok později již hodnota činila 465,-Kč, což je o 35,-Kč více, v roce 2006 to bylo 497,-Kč tedy o 32,-Kč více než předchozí rok a v roce 2007 činil příspěvek 535,-Kč. Příspěvek zaměstnavatele v roce 2005 získalo 780 tisíc pojištěných, což je o 107 tisíc více než k 31.12.2004. Za rok 2006 nárůst činil cca 62 tisíc, takže příspěvek zaměstnavatele obdrželo 842 tisíc účastníků. V roce 2007 příspěvek zaměstnavatele získalo 906 tisíc účastníků (obdržel každý čtvrtý).

Graf č.9: Vývoj průměrného příspěvku účastníka



Pramen: Asociace penzijních fondů ČR: : http://publikace.apfcr.cz/cz_verze.html

Průměrná výše měsíčního účastnického příspěvku za rok 2009 byla 444,- Kč, za roky 2008 a 2007 byla výše průměrného příspěvku totožná ve výši 450,- Kč. Za rok 2006 měsíční příspěvek činil 431,-Kč. Výše účastnických příspěvků není uspokojivá. Výše příspěvků se pohybuje pod úrovní 2 % průměrné hrubé mzdy. Při takových to příspěvcích nedojde k výraznému vyrovnání poklesu příjmu při odchodu do důchodu. Přitom je zřejmé, že zejména mladší ročníky čeká pokles relativní úrovně státních důchodů a je to pro ně nutností odkládat větší procenta hrubé mzdy k vyrovnání úbytku, který v budoucnu nastane.

6.3 Statistická analýza

Nyní se zaměřím na porovnání penzijních fondů navzájem. Fondy jsou seřazeny podle podílu na trhu podle počtu účastníků.

Tabulka č.15: Složení portfolia k 30.6.2010 (v %) a podíl na trhu podle počtu účastníků 2009.

PF	Podíl na trhu	Dluhopisy	Pokl. poukázky	Akcie a podílové listy	Nemovitosti	Účty a termínované vklady	Ostatní
PF České pojišťovny	26,81	89,3	0,0	6,3	0,0	2,5	2,0
PF České spořitelny	19,25	65,9	0,0	9,1	0,0	23,8	1,2
PF Komerční banky	11,50	91,0	0,0	0,0	0,0	6,1	2,9
AXA PF	11,07	78,7	0,0	5,4	5,3	7,4	3,1
ING PF	10,21	85,3	3,8	0,0	0,0	8,6	2,3
ČSOB Stabilita	9,81	92,2	0,0	2,8	0,0	2,3	2,6
ČSOB Progres	6,86	91,5	0,0	2,1	0,0	2,5	3,8
Allianz PF	3,14	94,7	0,0	1,2	0,0	3,8	0,3
Generali PF	1,10	87,9	0,0	4,7	0,3	3,3	3,8
AEGON PF	0,25	74,4	3,0	0,0	0,0	10,8	11,8

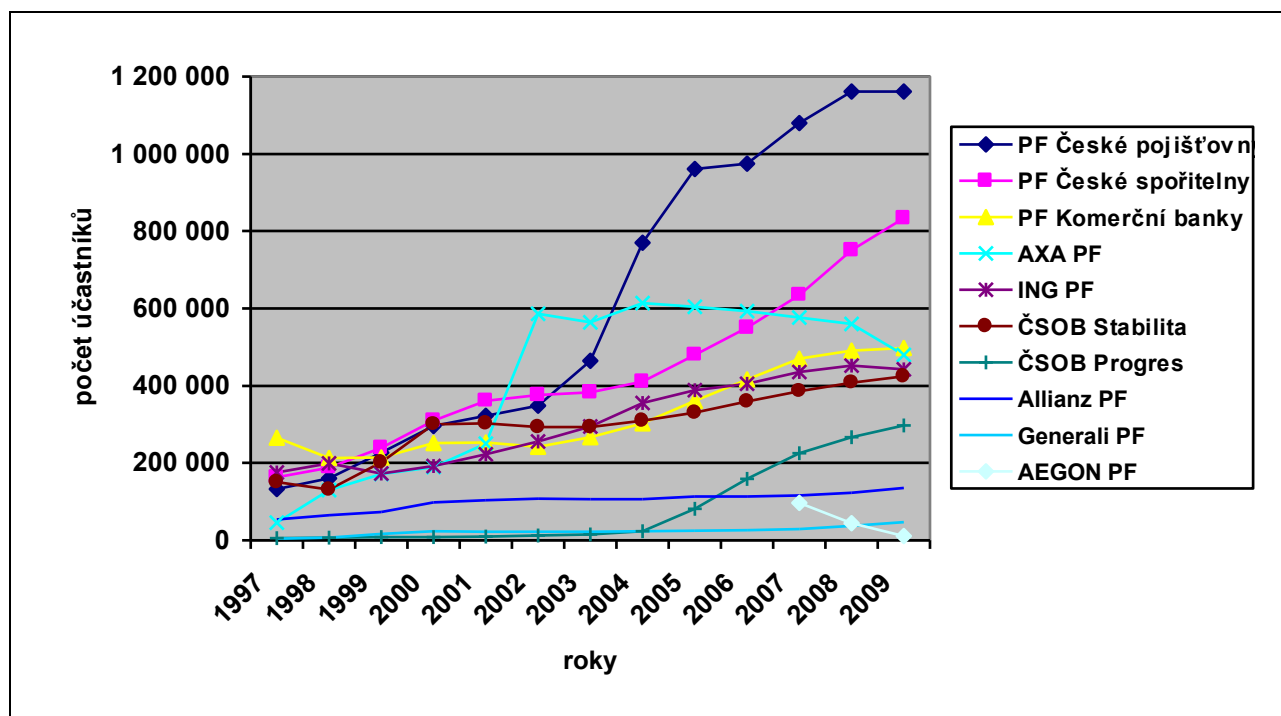
Pramen: <http://www.finance.cz/duchody-a-penze/penzijni-fondy/>, http://publikace.apfcr.cz/cz_verze.html, výpočty.

Z tabulky je vidět, že penzijní fondy České pojišťovny a České spořitelny skoro pokrývají polovinu trhu s penzijním připojištěním. Poslední tři nejmenší penzijní fondy nepokrývají ani 5 % trhu. Zbývající část trhu pokrývá 5 penzijních fondů.

Do poloviny roku 2010 bylo nejvíce investováno do dluhopisů, jak je i specifikováno v zákoně o penzijním připojištění, a ze kterých je jeden z nejjistějších zisků. Penzijní fondy se snaží, co nejefektivněji rozdělit finanční prostředky, aby vykonávaly zisk. V tabulce je vidět, že nejmenší oblibu mají pokladniční poukázky a investice do nákupu nemovitostí. Nejvíce mě zaujalo, že portfolio penzijního fondu Komerční banky je zaměřené jen na tři typy investic a to převážně jen na dluhopisy.

Následující graf znázorňuje vývoj počtu účastníků penzijního připojištění pro jednotlivé fondy.

Graf č.10: Počet účastníků u jednotlivých fondů

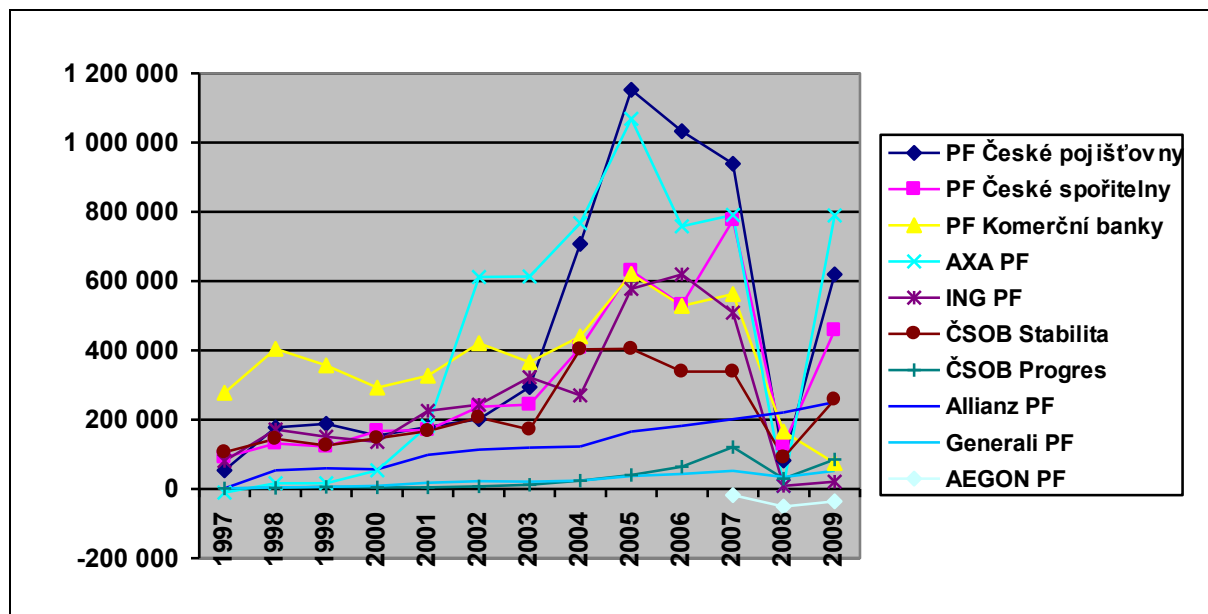


Pramen: Hodnoty z <http://www.finance.cz/duchody-a-penze/penzijni-fondy/>

Na první pohled je vidět, že nejvíce nových účastníků je u penzijního fondu České pojišťovny a České spořitelny. U ostatních fondů není nárůst účastníků tak výrazný a opačným případem je AEGON, který je na trhu od roku 2007, a tak by u něho měl růst počet účastníků, ale opak je pravdou, v roce 2009 měl již jen 11 tis. účastníků z původních 97 tis. při založení. Na počátku existence penzijního připojištění měli všechny penzijní fondy podobný počet účastníků a naopak od současnosti převyšoval ostatní penzijní fond Komerční banky. V roce 2009 patří podle počtu účastníků na třetí místo.

Další graf znázorňuje výsledky hospodaření penzijních fondů od roku 1997 do 2009. Zlomovým rokem ve vývoji hospodářského výsledku je rok 2008 (rok hospodářské krize).

Graf č.11: Hospodářský výsledek penzijních fondů z let 1997-2009 v tis. Kč



Pramen: Hodnoty z <http://www.finance.cz/duchody-a-penze/penzijni-fondy/>.

Hospodářský výsledek představuje nestabilní veličinu, která se každým rokem mění a není zaručen jeho stabilní růst. Roku 2008 se projevil následky hospodářské krize v hospodářských výsledcích. Jediný Allianz penzijní fond žádnou změnu nezaznamenal a jeho vývoj hospodářského výsledku je stabilní. Hospodářský výsledek penzijního fondu AEGON se za období 3 let existence zatím nedostal do kladných čísel, což by mohlo být vysvětleno i malým počtem účastníků a z toho plynoucího malého rozměru finančních prostředků.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo analyzovat vliv penzijních fondů na ekonomiku státu. Nejen penzijní připojištění, ale i soukromé pojištění má vliv na ekonomiku. Tím, že se obyvatelé snaží spořit, si vytvářejí zásobu peněžních prostředků na období, kdy budou zapotřebí.

Odchod do důchodu je jedním z období, kdy občan potřebuje pomoci, jelikož nástupem do starobního nebo invalidního důchodu se jeho měsíční příjmy sníží a penzijní připojištění i jiné soukromé pojištění mu pomohou zachovat si podobnou životní úroveň, kterou měl před odchodem do důchodu.

Penzijní připojištění i životní pojištění patří do dlouhodobých pojištění a tím, že účastník pravidelně ukládá část příjmu na budoucí spotřebu, dochází tak ke tlumení inflační křivky, což pozitivně ovlivňuje ekonomiku. Činnost pojišťoven se podle mě odvíjí i na velikosti státního rozpočtu na straně příjmů ve formě odvedené daně ze zisků pojišťoven a ve formě srážkové daně z rozdílu mezi vyplaceným pojistným plněním a přijatým pojistným. Ne všechny pojišťovny jsou však povinny platit daň do českého rozpočtu.

Na základě získaných informací o soukromém pojištění a penzijním připojištění, nemůžu říci, že by se obyvatelé nesnažili zajistit se do budoucna. Příkladem může být, že stále rostou částky předepsaného pojistného na životní i neživotní pojištění. V roce 1995 bylo předepsáno pojistné do životního pojištění ve výši 9,224 mld. Kč a do neživotního pojištění 24,317 mld. Kč a během let došlo k růstu na částky z roku 2009: životní pojištění 60,185 mld. Kč a neživotní pojištění 81,212 mld. Kč.

S tímto předepsaným pojistným je spojeno i pojistné plnění, které také roste. Z celkového pojistného plnění ve výši 18,634 mld. Kč z roku 1995 v roce 2009 dosahuje již 71,843 mld. Kč. V roce 1995 převyšovalo pojistné plnění na straně neživotního pojištění, ale v současné době jsou již obě oblasti pojištění, co se týká pojistného plnění skoro na stejné úrovni přes 32 mld. Kč.

Penzijní připojištění získává stále větší oblibu mezi obyvatelstvem a není to jen díky státnímu příspěvku, ale i díky daňově uznatelným položkám a i díky tomu, že zaměstnancům platí zaměstnavatel příspěvky, které si samozřejmě také může odečíst od základu daně. Během let dochází k pravidelnému nárůstu počtu účastníků penzijního připojištění z původního počtu 1,290 mil. účastníků v roce 1995, bylo v roce 2009 evidováno 4,470 účastníků, kteří jsou rozděleni do 10 penzijních fondů. Dva největší penzijní fondy spravují skoro polovinu smluv o penzijním připojištění. Jedná se o penzijní fond České spořitelny a

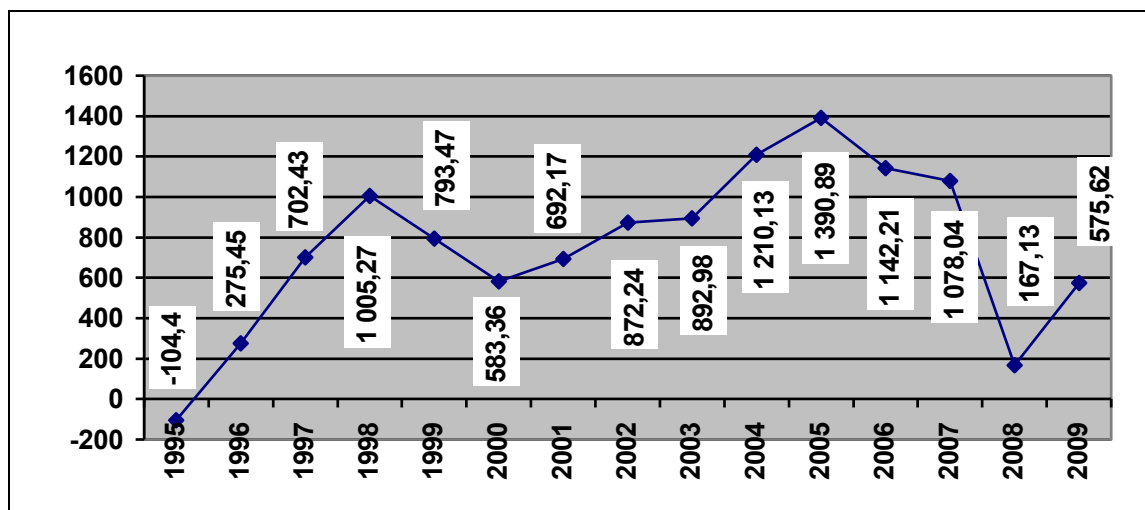
České pojišťovny. Na rozdíl od penzijního fondu AEGON, který během tří let ztratil důvěru od 86 tis. účastníků. V roce 2007 měl 97 tis. a v roce 2009 pouhých 11 tis. účastníků.

Účastníci penzijního připojištění pocházejí z různých věkových skupin, ale největší počet patří do skupiny 50-59 let. Nejmenší počet účastníků je ve skupině 18-19 let a ta je nižší i než skupina 80 a více.

Hospodaření penzijních fondů je závislé na jejich činnosti a na ochotě obyvatel spořit si na důchod.

Čím více mají penzijní fondy účastníků a čím vyšší jsou jejich příspěvky, tím mají vyšší finanční prostředky, se kterými mohou disponovat a vytvářet nové hodnoty. Penzijní fondy jsou ovlivněny zákonem o penzijním připojištění a státní kontrolou. Zákon udává, že peněžní prostředky musí být umísťovány tak, aby byla zaručena bezpečnost, kvalita, likvidita a rentabilita skladby finančního umístění jako celku a zároveň musí být zaručen zisk. Finanční prostředky jsou ukládány do dluhopisů, podílových listů, cenných papírů, movitých i nemovitých věcí. Největší část prostředků je uložena v dluhopisech. V průměru každý fond ukládá do dluhopisů 85,09 % svých prostředků.

Graf č.12: Hospodářský výsledek připadající na jednoho účastníka



Pramen: Asociace penzijních fondů ČR, výpočty

Z grafu je vidět, že hospodářský výsledek je pro každý rok rozdílný, ale v posledních letech se pohybuje ve vysokých hodnotách na jednotlivce. Vývoj hospodářského výsledku byl v roce 2008 pravděpodobně nejvíce ovlivněn hospodářskou krizí, nebo velmi střídavým investováním. Hospodářský výsledek se navrátil do přelomu let 1996 a 1997. Opětovný nárůst prokazuje stabilitu penzijního připojištění, že velice rychle se dokáže dostat do předchozích výsledků.

Skoro všechny penzijní fondy v roce 2008 dosáhly prudkého poklesu hospodářského výsledku mimo penzijního fondu Allianz, který měl ze všech nejvyšší hodnotu a udržel si svůj stabilní růst.

Stále rostoucí počet účastníků penzijního připojištění zaručuje jistotu a schopnost penzijních fondů vytvářet kladné hospodářské výsledky a uspokojovat své klienty.

Na základě prostudování problematiky penzijního připojištění mohou říci, že je tato forma druhého pilíře důchodového zabezpečení perspektivní a měla by být i nadále podporována státem.

Použitá literatura

- [1] APF ČR. *Penzijní připojištění se státním příspěvkem* [online]. Duben 2010, [cit. 2011-02-21]. < http://publikace.apfcr.cz/cz_verze.html >.
- [2] BEZDĚK, V. *Penzijní systémy obecně i v kontextu české ekonomiky (současný stav a potřeba reformy) I. díl*. 1. vyd. Praha: ČNB, 2000. s. 62. VP č. 25.
- [3] BRDEK, M. *Trendy v evropské sociální politice*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2002. s. 252. ISBN 80-86395-25-1.
- [4] DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 2005. s. 178. ISBN 80-86119-92-0.
- [5] EUROPEAN COMMISSION. *Adequate and sustainable pensions, Synthesis report 2006* [online]. August 2006 [cit. 2011-04-22]. < http://ec.europa.eu/employment_social/social_protection/docs/2006/rapport_pensions_final_en.pdf >.
- [6] FORIUM.DE. *Betriebliche Altersvorsorge ist nicht nur Chefsache* [online]. 23.3.2009 [cit. 2011-05-02]. http://www.forium.de/redaktion/fuenf_wege_zur_betriebsrente/.
- [7] HRADEC, Milan. *Pojištění a pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha: VŠFS, 2005. s. 216. ISBN 80-86754-48-0.
- [8] KREBS, V. *Sociální politika*. 1. vyd. Praha: VŠE, 1995. ISBN 80-7079-006-7.
- [9] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Makroekonomická predikce České republiky* [online]. Duben 2011 [cit. 2011-04-22]. < http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Makroekonomicka-predikce_2011-Q2.pdf >.
- [10] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2009* [online]. Červen 2010 [2011-04-22]. < http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Zprava_o_vyvoji_FT_v_roce_2009_pdf.pdf >.
- [11] MUNKOVÁ, G. *Sociální politika v evropských zemích*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2004. s. 189. ISBN 80-246-0780-8.
- [12] MUSÍLEK, Petr. *Trhy cenných papírů*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2002. s. 459. ISBN 80-86119-55-6.
- [13] PŘIB, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 10. vyd. Praha: Grada, 2009. s. 128. ISBN 978-80-247-2805-6.
- [14] ŠREIN, Zdeněk. *Mechanismy hospodářské politiky Evropské unie*. 2. dotisk. Praha: VŠE, 2000. s. 369. ISBN 80-7079-946-3.
- [15] Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících
- [16] Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

- [17] Zákonu č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví
- [18] Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu
- [19] <http://www.allianzdirect.cz/dokumenty/pension-fund/pp.pdf> (Allianz penzijní fond)
- [20] <http://www.allianzdirect.cz/dokumenty/pension-fund/statut.pdf> (Allianz penzijní fond)
- [21] <http://www.cap.cz/> (Česká asociace pojišťoven)
- [22] <http://www.cssz.cz/> (Česká správa sociálního zabezpečení)
- [23] <http://www.finance.cz/pojisteni/informace/zivotni/druhy/>
- [24] <http://www.mfcr.cz/> (Ministerstvo financí České republiky)
- [25] <http://www.mpsv.cz/> (Ministerstvo práce a sociálních věcí)
- [26] Propagační leták Allianz penzijní fond, a.s.

Přílohy

Č. 1: Vývoj populace

v tis. osob

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
						Předb.	Predikce	Predikce	Výhled	Výhled
Počet obyvatel k 1. 1.	10 221	10 251	10 287	10 381	10 468	10 507	10 533	10 567	10 600	10 632
růst v %	0,1	0,3	0,4	0,9	0,8	0,4	0,2	0,3	0,3	0,3
Věkové skupiny k 1. 1.:										
(0–14)	1 527	1 501	1 480	1 477	1 480	1 494	1 513	1 539	1 563	1 587
růst v %	-1,8	-1,7	-1,5	-0,2	0,2	1,0	1,3	1,7	1,6	1,5
(15–64)	7 259	7 293	7 325	7 391	7 431	7 414	7 385	7 329	7 269	7 215
růst v %	0,3	0,5	0,4	0,9	0,5	-0,2	-0,4	-0,8	-0,8	-0,7
(65 a více)	1 435	1 456	1 482	1 513	1 556	1 599	1 635	1 700	1 768	1 829
růst v %	0,8	1,5	1,8	2,1	2,9	2,7	2,3	3,9	4,0	3,5
Starobní důchodci k 1. 1. ¹⁾	1 965	1 985	2 024	2 061	2 102	2 147	2 299	2 335	2 370	2 405
růst v %	1,7	1,0	2,0	1,8	2,0	2,1	.	1,6	1,5	1,5
Míry závislosti k 1. 1. (v %):										
Demografická ²⁾	19,8	20,0	20,2	20,5	20,9	21,6	22,1	23,2	24,3	25,4
Podle platné legislativy ³⁾	32,8	33,0	33,3	33,4	33,7	34,2	34,6	35,0	35,4	35,9
Efektivní míra závislosti ⁴⁾	41,5	41,3	41,6	41,5	41,8	43,6	46,7	47,4	47,9	48,3
Úhrnná plodnost ⁵⁾	1,282	1,328	1,438	1,497	1,492	1,49	1,51	1,52	1,53	1,54
Přírůstek populace	31	36	94	86	39	26	34	33	32	31
Přirozený přírůstek	-6	1	10	15	11	10	9	8	7	6
Živě narození	102	106	115	120	118	117	116	114	113	112
Zemřelí	108	104	105	105	107	107	106	106	106	106

Pramen: MINISTERSTVO FINANČÍ ČR. *Makroekonomická predikce České republiky* [online]. Duben 2011 [cit. 2011-04-22]. < http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Makroekonomicka-predikce_2011-Q2.pdf>.

Č. 2: Penzijní statut

Allianz penzijní fond, a. s. STATUT

Článek 1 Úvodní ustanovení

1. Obchodní firma: Allianz penzijní fond, a. s. (dále jen „Penzijní fond“)
2. Sídlo: Ke Štvanici 656/3, 186 00 Praha 8
3. Identifikační číslo: 25 61 26 03
4. Povolení k činnosti udělilo Ministerstvo financí pod č. j. 324/61765/97 dne 10. 9. 1997.
5. Penzijní fond vznikl splnutím Allianz-HYPO penzijního fondu, a. s. a Živobanky – penzijního fondu, a. s.

Článek 2 Rozsah činnosti

1. Penzijní fond vydává statut v souladu se stanovami a zákonem č. 42/1994 Sb. o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, v platném znění (dále jen „zákon“).
2. Penzijní fond je akciová společnost, která provozuje penzijní připojištění se státním příspěvkem (dále jen „penzijní připojištění“) a činnosti bezprostředně související s penzijním připojištěním. Smlouvy o penzijním připojištění se uzavírají s fyzickými osobami, které jsou způsobilé být účastníky penzijního připojištění podle § 2 zákona (dále jen „účastník“).
3. Penzijní fond shromažďuje peněžní prostředky od účastníků a státu poskytnuté ve prospěch účastníků, hospodářs s těmito prostředky a vyplácí dávky penzijního připojištění podle penzijního plánu.
4. Před uzavřením smlouvy o penzijním připojištění musí být každý účastník seznámen se statutem a penzijním plánem, který je součástí smlouvy.
5. Činnost Penzijního fondu a činnost depozitáře podléhají dohledu, který vykonává Česká národní banka. Státní dozor nad poskytováním státního příspěvku vykonává Ministerstvo financí.

Článek 3 Zaměření a cíle investiční politiky

1. Cílem investiční politiky Penzijního fondu je zabezpečení spolehlivého výnosu a krytí nároků na dávky penzijního připojištění. Při investování majetku dbá Penzijní fond na to, aby byl schopen vyplácet účastníkům dávky penzijního připojištění podle penzijního plánu a v termínech daných zákonem.
2. Peněžní prostředky shromážděné Penzijním fondem jsou umísťovány s odbornou péčí tak, aby byla zaručena bezpečnost, kvalita, likvidita a rentabilita skladby finančního umístění jako celku a současně jednotlivé složky finančního umístění poskytovaly záruku návratnosti vložených prostředků, výnos z jejich držby nebo zisk z jejich prodeje a část finančního umístění byla pohotově k dispozici k výplatě dávek penzijního připojištění podle penzijního plánu a uzavřených smluv. Investiční politika je koncipována tak, aby byla udržena vysoká kvalita portfolia a současně bylo dosaženo maximálního výnosu.
3. Peněžní prostředky shromážděné Penzijním fondem mohou být umístěny zejména do:
 - a) dluhopisů, jejichž emitentem je členský stát Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj nebo centrální banka tohoto státu, a dluhopisů, za které převzal záruku členský stát Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj,
 - b) dluhopisů vydaných Evropskou investiční bankou, Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj nebo Mezinárodní bankou pro obnovu a rozvoj nebo jinou mezinárodní finanční institucí, jejíž je Česká republika členem,
 - c) jiných dluhopisů, než uvedených v odst. 3 písm. a) a b) tohoto článku, s nimiž se obchoduje na regulovaném trhu země Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, který je povolen příslušným úřadem členského státu,
 - d) podílových listů otevřených podílových fondů,
 - e) cenných papírů, s nimiž se obchoduje na regulovaném trhu země Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, který je povolen příslušným úřadem členského státu,
 - f) movitých věcí představujících záruku bezpečného uložení peněžních prostředků, kromě cenných papírů,
 - g) nemovitostí poskytujících záruku spolehlivého uložení peněžních prostředků a sloužících zcela nebo převážně k podnikání nebo bydlení.
4. Vysoká kvalita portfolia dluhopisů je vázána zejména na rating emitenta (např. Standard & Poor, Fitch, Moody's). Pokud je rating k dispozici, musí se řadit do investičního stupně. U dluhopisů pořizovaných s úmyslem držby do splatnosti je požadován minimální rating AA. Tato omezení se nevztahují na dluhopisy uvedené v odst. 3 písm. a) a b) tohoto článku.

5. Peněžní prostředky mohou být dále uloženy i na vkladových účtech, vkladních knížkách a na vkladech potvrzených vkladovým certifikátem nebo vkladním listem, a to u banky nebo pobočky zahraniční banky na území České republiky nebo u banky se sídlem na území členských států Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj. Limit pro tento druh investice je stanoven zákonem.
6. Penzijní fond může také uzavírat zajišťovací obchody, zejména derivátové a opční, za podmínek daných zákonem.
7. Hodnota cenných papírů vydaných jedním emitentem nesmí tvořit více než 10 % majetku Penzijního fondu. Toto omezení se nevztahuje na dluhopisy uvedené v písm. a) a b) odst. 3 tohoto článku.
8. Celková hodnota movitých a nemovitých věcí nesmí tvořit více než 10 % majetku Penzijního fondu.
9. V majetku Penzijního fondu nesmí být více než 20 % z celkové jmenovité hodnoty cenných papírů vydaných jedním emitentem. Toto omezení se nevztahuje na dluhopisy uvedené v písm. a) a b) odst. 3 tohoto článku.
10. Minimálně 50 % finančních prostředků Penzijního fondu je investováno do úročných cenných papírů, zejména pak do dluhopisů, jejichž emitentem je členský stát Evropské unie, který je současně členem OECD, Spojené státy americké, Švýcarsko, Norsko nebo centrální banka tohoto státu, dluhopisů vydaných Evropskou investiční bankou nebo Evropskou bankou pro obnovu a rozvoj.
11. Nejméně 70 % majetku Penzijního fondu je umístěno nebo uloženo do aktiv znejících na měnu, ve které jsou vyjádřeny závazky Penzijního fondu vůči účastníkům.
12. V souladu s § 34 odst. 4 zákona může být nejvíce 5 % majetku Penzijního fondu umístěno jinak, než je uvedeno v § 33 odst. 2 písm. a) až f) a § 33 odst. 3 zákona.
13. Investiční politiku Penzijního fondu schvaluje podle stanov představenstvo.

Článek 4 Zásady hospodaření

1. Penzijní fond musí s majetkem hospodařit s odbornou péčí a zabezpečit soustavné zhodnocování majetku. Za hospodaření Penzijního fondu podle stanov odpovídá představenstvo.
2. S majetkem hospodaří Penzijní fond sám.
3. Penzijní fond je povinen cenný papír koupit jen za nejnižší cenu, za kterou by jej bylo možné při vynaložení odborné péče koupit, a prodat jen za nejvyšší cenu, za kterou by jej bylo možné při vynaložení odborné péče prodat. Splnění podmínky stanovené v předchozí větě je Penzijní fond povinen prokázat.
4. Ocenění nemovitostí a movitých věcí se musí provést před jejich nákupem nebo prodejem a dále vždy k 31. 12. Ocenění se provede podle předpisů platných v době, kdy se ocenění provádí. Pokud tyto předpisy neexistují, provede ocenění soudní znalec nezávislý na Penzijním fondu.
5. Majetek Penzijního fondu nemůže být použit k zajištění závazků.
6. Pro výpočet hodnoty cenného papíru v majetku Penzijního fondu platí přiměřené ustanovení zvláštního právního předpisu, který stanoví způsob výpočtu hodnot cenných papírů v majetku fondu kolektivního investování. Toto ocenění se provádí minimálně ke konci každého kalendářního měsíce.
7. Penzijní fond nesmí nakupovat akcie jiného penzijního fondu, vydávat dluhopisy, akcie za zvýhodněných podmínek pro zaměstnance nebo prioritní akcie.
8. Penzijní fond je povinen průběžně evidovat stav příspěvků zaplacených ve prospěch jednotlivých účastníků v rozdělení na příspěvky účastníka, příspěvky účastníka nárokovatelné pro odpočet ze základu daně z příjmů účastníkem, který je poplatníkem daně, příspěvky placené zaměstnavatelem a na ostatní příspěvky zaplacené ve prospěch účastníka. Dále je Penzijní fond povinen odděleně evidovat stav státních příspěvků jednotlivých účastníků a podíll na výnosech hospodaření.
9. Penzijní fond účtuje v souladu se zákonem o účetnictví a postupy účtování pro účetní jednotky, které jsou bankami nebo jinými finančními institucemi, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak. Účetní závěrku ověřuje auditor.
10. Jakmile Penzijní fond zjistí, že není způsobilý krytí nároky na dávky z penzijního připojištění, je povinen přijmout opatření k nápravě a neprodleně informovat Českou národní banku.
11. Penzijní fond nesmí se svým majetkem nakládat způsobem, který by byl v rozporu se zájmy účastníků.

Článek 5 Způsob použití zisku

1. Penzijní fond rozděluje zisk následujícím způsobem:
 - a) nejméně 5 % se přidělí do rezervního fondu;
 - b) nejvýše 10 % se rozděluje podle rozhodnutí valné hromady;

- c) zbylá část se použije ve prospěch účastníků a osob, jejichž penzijní připojištění zaniklo v roce, za který se zisk rozděluje.
2. Pokud hospodaření Penzijního fondu skončí ztrátou, použije se ke krytí ztráty nerozdělený zisk z minulých let, rezervní fond a další fondy tvořené ze zisku. Nestačí-li tyto zdroje, musí být ztráta kryta snížením základního kapitálu. Hodnota základního kapitálu nesmí klesnout pod částku uvedenou v zákoně.

Článek 6

Obchodní firma a sídlo depozitáře

1. Funkci depozitáře vykonává: Komerční banka, a. s.
2. Sídlo: Na Příkopě 33, 114 07 Praha 1
3. Identifikační číslo: 45 31 70 54
4. Pro výkon funkce depozitáře se uzavírá depozitářská smlouva na dobu neurčitou podle zákona č. 189/2004 Sb. o kolektivním investování.
5. O změně depozitáře podle stanov rozhoduje představenstvo po předchozím souhlasu dozorčí rady.
6. Změnu depozitáře musí schválit Česká národní banka, jinak je neplatná.

Článek 7

Způsob zveřejňování zpráv o hospodaření s majetkem a změnách statutu

1. Penzijní fond je povinen nejdéle do tří měsíců po skončení pololetí a kalendářního roku zveřejňovat zprávy o svém hospodaření, počtu účastníků, včetně přehledu o umístění prostředků Penzijního fondu, jejich uložení a jejich výši.
2. V sídle Penzijního fondu jsou přístupné
 - a) zprávy o hospodaření a údaje podle odst. 1,
 - b) statut a zprávy o jeho změnách, penzijní plán a stanovy,
 - c) seznam členů představenstva a dozorčí rady,
 - d) seznam akcionářů, který musí obsahovat označení druhu a formy akcie, její jmenovitou hodnotu, obchodní firmu a sídlo akcionáře, popř. číselné označení akcie a změny těchto údajů.

3. Účastníci musí být každoročně Penzijním fondem písemně informováni o výši všech prostředků, které Penzijní fond eviduje ve prospěch jejich nároků z penzijního připojištění a o stavu těchto nároků, včetně údaje o výši připsaného procenta zhodnocení prostředků účastníka. Součástí této informace je zpráva o hospodaření Penzijního fondu včetně přehledu o uložení a umístění prostředků Penzijního fondu a jejich výši a počtu jeho účastníků. Informaci je Penzijní fond povinen zaslat nejpozději do jednoho měsíce ode dne konání valné hromady, která rozhoduje o rozdělení zisku a dále též na žádost účastníka. Za odeslání druhé a další informace je Penzijní fond oprávněn požadovat na účastníku úhradu účelně vynaložených nákladů.
4. Účetní závěrky se zveřejňují v Obchodním věstníku v rozsahu stanoveném Českou národní bankou. Ve výroční zprávě se uvádí přehled výsledků hospodaření za poslední tři roky.
5. Zprávy o hospodaření se předkládají České národní bance, Ministerstvu financí i depozitáři.
6. O změně statutu rozhoduje představenstvo.
7. Změnu statutu musí schválit Česká národní banka, jinak je neplatná.
8. Penzijní fond je povinen:
 - a) předložit České národní bance každoročně nejpozději do 31. ledna seznam akcionářů s vyznačením údajů, které požaduje § 156 odst. 2 obchodního zákoníku,
 - b) informovat Českou národní banku o každé změně v seznamu akcionářů do deseti dnů po zápisu změny v seznamu akcionářů,
 - c) předložit České národní bance usnesení rejstříkového soudu o zápisu změny nebo zániku zapisovaných skutečností bez zbytečného odkladu po provedení zápisu do obchodního rejstříku.

Článek 8

Závěrečná ustanovení

1. Změnu statutu schválilo představenstvo Penzijního fondu dne 27. 2. 2007.
2. Česká národní banka schválila tento statut podle § 9 odst. 2 zákona dne 30. 4. 2007 pod č. j. Sp/541/148/2007/2, evid. č. 2007/7188/540.
3. Statut nabývá účinnosti 10 dní po nabytí právní moci rozhodnutí o schválení znění statutu Českou národní bankou, tj. dne 12. 5. 2007.

Pramen: <http://www.allianzdirect.cz/dokumenty/pension-fund/statut.pdf>

PŘÍLOHA K PENZIJNÍMU PLÁNU

1. Používané symboly

- x věk účastníka k datu příslušného výpočtu
- r sjednaná doba výplaty pozůstalostní penze v letech, $r = 1$ až 15 let
- s sjednaná zaručená doba výplaty penze v letech, $s = 10$ až 20 let
- $P\check{C}$ sjednaná částka, celočíselný násobek (1 až 10) deseti tisíc Kč, maximálně však jednonásobek roční doživotní penze
- p sjednané procento ročního navýšení penze, $p = 1\%$, 2% nebo 3%
- t pořadový rok vyplácení penze od počátku její výplaty
- rok kalendářní rok
- i roční pojistné technická úroková míra pro výpočet penzí
- v_i diskontní faktor odpovídající úrokové míře i
- a_{n-} počáteční hodnota jednotkové penze vyplácené po dobu n let (předelhdtní)
- $a_{n-} = 1 + v_i + \dots + v_i^{n-1}$ (pro $n \leq 0$, $a_{n-} = 0$)
- D_x diskontovaný počet žijících ve věku x . Počet žijících je stanoven zvlášť pro muže a zvlášť pro ženy. K výpočtu se používají úmrtnostní tabulky publikované Českým statistickým úřadem a projektované do budoucnosti na základě údajů z projekcí obyvatelstva ČR vydávané Českým statistickým úřadem ($q_{x,rok}^{SD}$). Do výsledné hodnoty úmrtnosti je dále zahrnut sociální selekční faktor určený jako podíl skutečné a očekávané úmrtnosti aktivních účastníků s daným penzijním plánem ($sfs_{x,rok}$) a medicínský selekční faktor ($sfm_{x,rok}$), jehož hodnota je z intervalu $<70\%, 100\%>$.

$$q_{x,rok} = q_{x,rok}^{SD} \cdot sfs_{x,rok} \cdot sfm_{x,rok}$$

$$N_x = \sum_{t=0}^{w-x} D_{x+t}, \text{ kde } w \text{ je horní mez věku v úmrtnostních tabulkách}$$

- C_x diskontovaný počet zemřelých ve věku x

$$M_x = \sum_{t=0}^{w-x} C_{x+t}$$

$$S_x = \sum_{t=0}^{w-x} N_{x+t}$$

- K úhrnný objem naspořené prostředků použitý v souladu s penzijním plánem na příslušnou penzi

- P_t výše příslušné roční penze v roce t

$$P_t^m = \frac{P_t}{m} \text{ výpočet področní penze, kde } m \text{ je frekvence výplaty penze (12 pro měsíční, 4 pro čtvrtletní, 2 pro pololetní frekvenci)}$$

- H_t výše prostředků, které penzijní fond eviduje ve prospěch výplaty příslušné penze v roce t

2. Způsob výpočtu výše penzí

- 2.1. Výpočet výše doživotní starobní, invalidní a výsluhové penze

Výše doživotní penze se určí ze vztahu:

$$P_1 = \frac{K}{\frac{N_x}{D_x}}$$

- 2.2. Výpočet výše doživotní starobní, invalidní a výsluhové penze s pozůstalostní penzí

Výše doživotní penze s pozůstalostní penzí na r let se určí ze vztahu (není-li sjednána pozůstalostní penze, $r = 0$):

$$P_1 = \frac{K}{\frac{N_x}{D_x} + a_{r-} \times \frac{M_x}{D_x}}$$

- 2.3. Výpočet výše doživotní starobní, invalidní a výsluhové penze se zaručenou dobou výplaty

Výše doživotní penze se zaručenou dobou výplaty s let se určí z rovnice (není-li sjednána zaručená doba výplaty penze, $s = 0$):

$$P_1 = \frac{K}{\frac{N_{x+s}}{D_x} + a_{s-}}$$

- 2.4. Výpočet výše doživotní starobní, invalidní a výsluhové penze se sjednanou částkou pro případ smrti

Výše doživotní penze se sjednanou částkou pro případ smrti se určí z rovnice (není-li sjednána částka, $P\check{C} = 0$):

$$P_1 = \frac{K - P\check{C} \cdot \frac{M_x}{D_x}}{\frac{N_x}{D_x}}, \text{ kde maximální } P\check{C} = \min(100\,000 \text{ Kč}; K / (N_x / D_x))$$

- 2.5. Výpočet výše doživotní starobní, invalidní a výsluhové penze s lineárně rostoucí výší (o $p\%$ ročně z počáteční hodnoty penze)

$$P_1 = \frac{K}{\frac{N_x}{D_x} + \frac{p}{100} \times \frac{S_x - N_x}{D_x}}$$

- 2.6. Výpočet výše pozůstalostní penze, pokud účastník zemřel před vznikem nároku na výplatu starobní penze

Pokud účastník zemřel před vznikem nároku na výplatu starobní penze, určí se výše pozůstalostní penze na dobu r let z rovnice:

$$P_1 = \frac{K}{a_{r-}}$$

3. Výše prostředků, které penzijní fond eviduje ve prospěch účastníka nebo pozůstalých osob

- 3.1. Výše prostředků, které penzijní fond eviduje ve prospěch účastníka na doživotní penzi s pozůstalostní penzí

$$H_t = P_t \times \left(\frac{N_{x+t}}{D_{x+t}} + a_{r-} \times \frac{M_{x+t}}{D_{x+t}} \right)$$

- 3.2. Výše prostředků, které penzijní fond eviduje ve prospěch účastníka na doživotní penzi se zaručenou dobou výplaty

$$H_t = P_t \times \left(\frac{N_{x+t}}{D_{x+t}} + a_{(s-t)-} \right), \text{ pokud } t < s$$

$$H_t = P_t \times \frac{N_{x+t}}{D_{x+t}}, \text{ pokud } t \geq s$$

- 3.3. Výše prostředků, které penzijní fond eviduje ve prospěch účastníka na doživotní penzi se sjednanou částkou pro případ smrti

$$H_t = P_t \times \frac{N_{x+t}}{D_{x+t}} + P\check{C} \times \frac{M_{x+t}}{D_{x+t}}$$

- 3.4. Výše prostředků, které penzijní fond eviduje ve prospěch účastníka na lineárně rostoucí doživotní penzi (o $p\%$ ročně z počáteční hodnoty penze)

$$H_t = P_t \times \frac{N_{x+t}}{D_{x+t}} + P_t \times \frac{p}{100} \times \frac{S_{x+t} - N_{x+t}}{D_{x+t}}$$

- 3.5. Výše prostředků, které penzijní fond eviduje ve prospěch pozůstalých osob po smrti účastníka po dobu trvání nároků na výplatu pozůstalostní penze

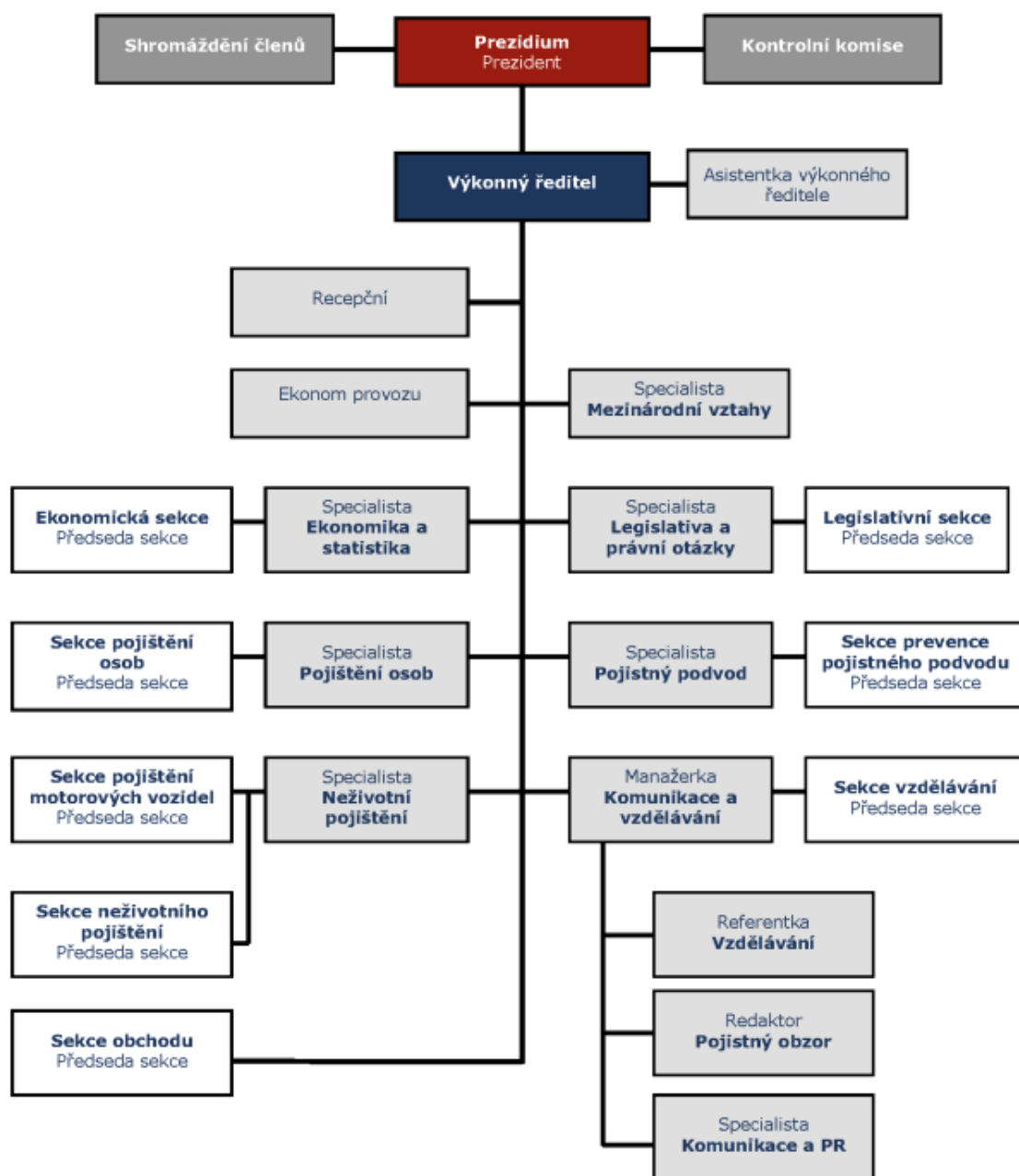
$$H_t = P_1 \times a_{z-}, \text{ kde } z \text{ je zbývající doba výplaty pozůstalostní penze v letech}$$

4. Zaokrouhlení

V průběhu výpočtu se mezivýsledky nezaokrouhlují. Konečné výsledky všech výpočtů se zaokrouhlují matematicky na celé koruny.

Pramen: <http://www.allianzdirect.cz/dokumenty/pension-fund/pp.pdf>

Č. 4: Organizační struktura ČAP



Pramen: Česká asociace pojišťoven: <http://www.cap.cz/>

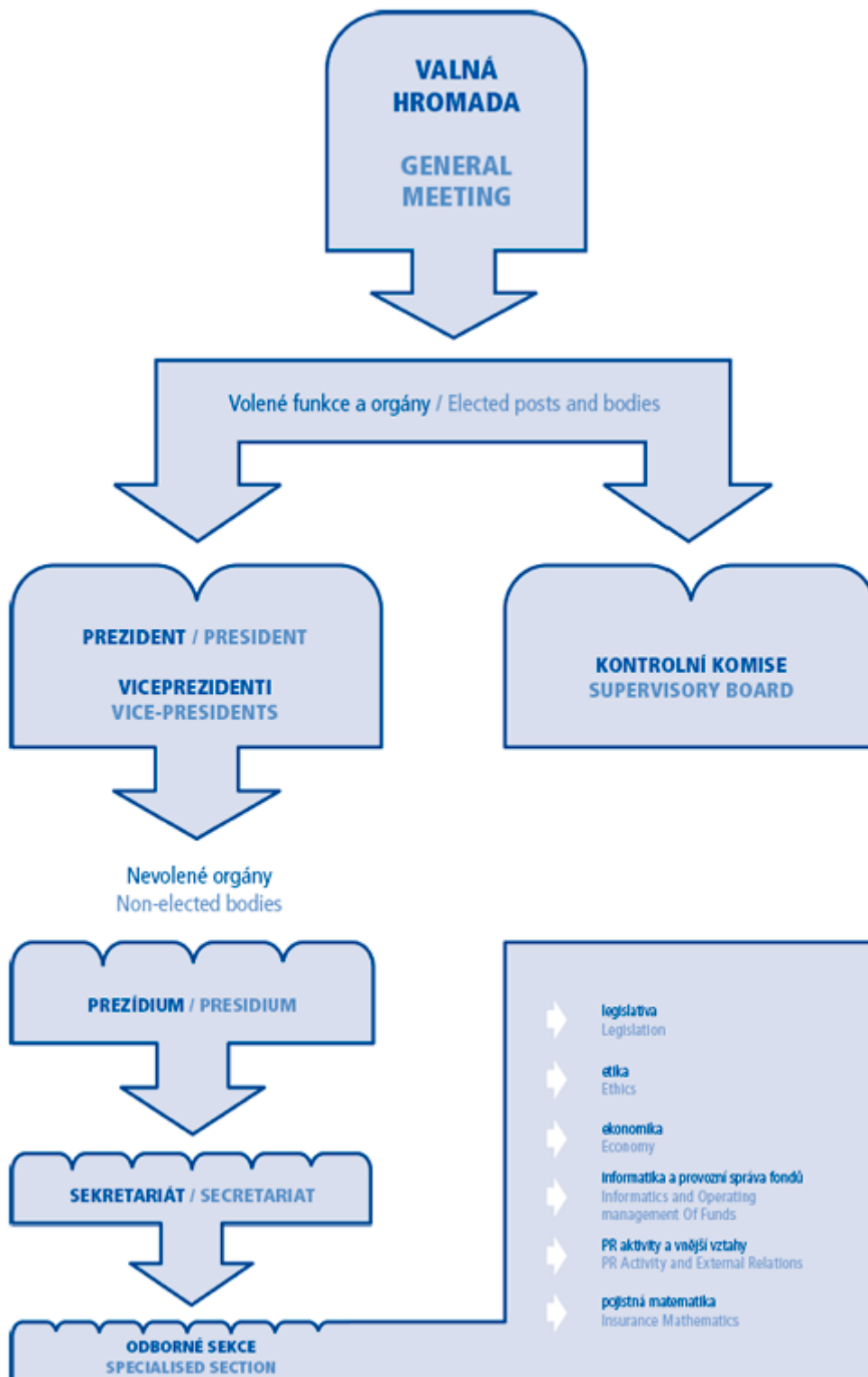
Č. 5: Produkty pojišťoven

	Pojištění osob												
	Základní pojištění						Doplňkové pojištění				Ostatní		
	Pojištění pro případ smrti	Kapitálové životní pojištění	Důchodové pojištění	Pojištění pro děti a mládež	Investiční životní pojištění	Úrazové pojištění (+ připojištění)	Zpráštění od placení	Pojištění vážných chorob	Pojištění v případě hospitalizace	Pojištění v případě nemoci	Pojištění pro případ invalidity	Pojištění léčebných výloh v zahraničí	Jiná pojištění
AEGON	*	*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
ALLIANZ	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
AMCICO	*	*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
AVIVA	*			*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
AXA													
AXA – ŽP	*	*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
CARDIF	*					*	*	*	*	*	*	*	*
ČP	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
ČP ZDRAVÍ						*		*	*	*	*	*	*
ČPP	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
ČSOBP	*	*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
D.A.S.													
DIRECT						*							
EGAP													
ECP												*	
GP	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
HDI						*							
HVP	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
ING	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
KP	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
KOOP	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
MAXIMA	*	*				*		*	*	*	*	*	*
PČS	*	*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
PVZP								*	*	*	*	*	*
SLAVIA						*	*	*	*	*	*	*	*
TRIGLAV						*					*	*	*
UNIQA	*	*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
VICTORIA	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
WÜST					*	*	*	*	*	*	*	*	*
WÜST – ŽP	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*

Stav k 31. 12. 2009

Pramen: Výroční zpráva 2009 ČAP: <http://www.cap.cz/>

Č. 6: Organizační struktura APF ČR



Pramen: Asociace penzijních fondů ČR: http://publikace.apfcr.cz/cz_verze.html